

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

**ОСВІТНЬО ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**Міжнародна економіка
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Офшорні зони у глобальній економіці»**
здобувача Посохіної Марії Дмитрівни

Науковий керівник: к.е.н., доцент Юрченко В.В.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародного менеджменту**

**ОСВІТНЬО ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**Міжнародна економіка
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Юрченко В.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 20 ____ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Столярчук Я. М.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 20 ____ р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти: Посохіної Марії Дмитрівни**

Оочної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Офшорні зони у глобальній економіці»

Тему затверджено наказом ректора Університету від 09.12. 2024 р. Київ № 2032-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:
Наукових статей, законодавчих актів, звітів Європейської Комісії, аналітичних матеріалів і досліджень міжнародних організацій, зокрема: «Our World in Data», «World Bank», «OECD», «IMF», публікацій Tax Justice Network, постанов і законів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, а також статистичних даних офіційних урядових та незалежних джерел.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико методологічні основи офшоризації бізнес-діяльності у світовій економіці
Розділ 2	Аналітична оцінка функціонування офшорних зон у глобальній економіці
Об'єкт дослідження:	Фундаментальні процеси офшоризації міжнародної бізнес-діяльності у глобальних умовах
Предмет дослідження:	Умови та механізми функціонування офшорних зон у глобальній економіці
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Розкриття теоретико-методологічних основ офшоризації бізнес діяльності у світовій економіці та здійснення аналітичної оцінки функціонування офшорних зон

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дослідити теоретико методологічні основи офшоризації бізнес-діяльності у світовій економіці
У розділі 2	Здійснити аналітичну оцінку функціонування офшорних зон у глобальній економіці

Завдання підготував науковий керівник:

(дата)

_____/_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Завдання одержав здобувач:

(дата)

_____/_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 91 сторінку, 7 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел із 77 найменувань, додатки.

Тема роботи: «Офшорні зони у глобальній економіці».

Об'єктом дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи є Фундаментальні процеси офшоризації міжнародної бізнес-діяльності у глобальних умовах.

Предметом дослідження є умови та механізми функціонування офшорних зон у глобальній економіці .

Мета і завдання дослідження.

Метою роботи є розкриття теоретико-методологічних основ офшоризації бізнес діяльності у світовій економіці та здійснення аналітичної оцінки функціонування офшорних зон.

Відповідно до поставленої мети визначені такі завдання:

- розкрити економічну сутність та еволюцію розвитку офшорних зон;
- здійснити класифікаційну ідентифікацію офшорних юрисдикцій;
- охарактеризувати конкурентні переваги та загрози офшорних зон в умовах глобалізації;
- проаналізувати сучасні масштаби використання офшорів у світовій економіці;
- оцінити вплив офшорних зон на податкові системи та міжнародні інвестиційні потоки;
- дослідити національні й наднаціональні механізми регулювання діяльності офшорів;
- визначити ключові напрямки деофшоризації українського бізнесу.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів

Отримані результати поглиблюють розуміння сутності офшоризації як явища глобальної економіки, дають змогу систематизувати класифікаційні ознаки офшорних зон, окреслити ризики та переваги їх використання. Методичний підхід до аналізу масштабів офшоризації може бути використаний у подальших наукових дослідженнях та освітньому процесі.

Практичні результати дослідження полягають у виявленні основних викликів, пов'язаних із використанням офшорів для національних економік, зокрема в контексті податкових втрат і відтоку капіталу. На основі проведеного аналізу запропоновано напрями посилення контролю за діяльністю офшорних компаній та удосконалення національної політики деофшоризації, що є актуальними для економічної безпеки України.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2025. Рік захисту роботи – 2025.

Ключові слова: офшорні зони, офшоризація, податкові юрисдикції, глобалізація, міжнародний бізнес, деофшоризація, економічна безпека.

Відгук
наукового керівника на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка» Посохіної
Марії Дмитрівни
на тему: «Офшорні зони у глобальній економіці»

1. Актуальність теми: обумовлена значним нарощуванням масштабів і диверсифікацією структури бізнес-офшорингових операцій економічних суб'єктів різних держав, а відтак – активним використанням ними фінансових продуктів і сервісів офшорних зон з метою мінімізації своїх податкових витрат та «розмивання» податкової бази. Це актуалізує питання щодо комплексного дослідження діяльності офшорних зон у глобальній економіці у контексті світової економічної рівноваги.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: у роботі авторка на глибокому теоретико-методологічному рівні дослідила процеси офшоризації міжнародної бізнес-діяльності, розкрила їх сутність, здійснила класифікацію офшорних зон та визначила їх конкурентні переваги і загрози у процесах глобалізації.

3. Наявність самостійних розробок автора: авторка комплексно проаналізувала сучасні масштаби використання офшорних зон у світовій економіці, розкрила вплив офшорних зон на національні податкові системи і міжнародні інвестиційні потоки, а також оцінила ефективність національних і наднаціональних механізмів регулювання їх діяльності.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: висновки і рекомендації роботи можуть слугувати методологічною базою при розробленні і впровадженні в Україні національної стратегії деофшоризації фінансово-господарської діяльності вітчизняних компаній.

5. Наявність недоліків: в якості недоліку роботи слід відзначити недостатню увагу авторки до питань щодо реалізації на міжнародному рівні

6. механізму мінімального корпоративного податку. Між тим, даний інструмент розглядається на сьогодні в якості одного з найважливіших у процесах деофшоризації глобальної економіки та забезпечення світової податкової безпеки.

7. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота виконана на високому теоретичному і методологічному рівнях, відповідає усім нормативним вимогам, що висуваються до кваліфікаційних бакалаврських робіт, та допускається до захисту перед Екзаменаційною комісією з попередньою оцінкою 46 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри міжнародної економіки, кандидат економічних наук, доцент

Юрченко В. В.

30 травня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	4
1.1. Сутність офшоризації та еволюція розвитку офшорних зон у світовій економіці.....	4
1.2. Класифікаційна ідентифікація офшорних зон.....	13
1.3. Конкурентні переваги та загрози офшорних зон у процесах глобалізації.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	33
2.1. Сучасні масштаби використання офшорних зон у світовій економіці.....	33
2.2. Вплив офшорних зон на національні податкові системи і міжнародні інвестиційні потоки.....	43
2.3. Національні і наднаціональні механізми регулювання діяльності офшорних зон.....	53
2.4. Ключові напрямки деофшоризації українського бізнесу.....	62
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	83

Вступ

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації та лібералізації світової економіки офшоризація стала потужним інструментом міжнародного бізнесу, що істотно впливає на податкові, інвестиційні та фінансові потоки між країнами. Використання офшорних зон дозволяє транснаціональним корпораціям зменшувати витрати, уникати надмірного оподаткування та оптимізувати структуру управління активами. Разом з тим, масова офшоризація створює загрози для національних бюджетів, сприяє виведенню капіталу та посилює фінансову непрозорість. Для України проблема офшоризації є особливо актуальною в умовах необхідності забезпечення економічної безпеки та детінізації економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання офшоризації бізнесу активно досліджуються провідними вітчизняними та зарубіжними науковцями. Теоретико-методологічні аспекти сутності офшорних юрисдикцій, їх класифікаційні ознаки та вплив на трансформацію світової економіки висвітлені у працях таких зарубіжних дослідників, як Даган, Піккаретті, Паллант, Шах, Зукман, Грейбер, Менц, Авелланеда, Мартінес, Тієрі, які аналізують роль офшорів у формуванні глобальних фінансових потоків, ухиленні від оподаткування та міжнародному податковому плануванні.

Серед українських науковців проблематику офшоризації вивчають Луніна, Чугунов, Єпіфанов, Амоша, Геєць, Козюк, Мельник, Кіреєв, Лук'яненко, Шнирков, які досліджують макроекономічні наслідки використання офшорів, акцентуючи увагу на податкових втрачаннях бюджету, тінізації економіки та загрозах економічній безпеці держави. Особливу увагу приділено проблемам деофшоризації, підвищення прозорості бізнесу, а також вдосконалення національної податкової політики в умовах євроінтеграції.

Незважаючи на значну кількість досліджень, у науковій літературі ще недостатньо опрацьовано питання комплексної оцінки впливу офшорних зон на глобальну економіку, а також практичних аспектів регулювання офшорної діяльності в умовах сучасних геоекономічних трансформацій.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є розкриття теоретико-методологічних основ офшоризації бізнес діяльності у світовій економіці та здійснення аналітичної оцінки функціонування офшорних зон.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані такі завдання:

- розкрити економічну сутність та еволюцію розвитку офшорних зон;
- здійснити класифікаційну ідентифікацію офшорних юрисдикцій за ключовими ознаками;
- охарактеризувати переваги та загрози використання офшорів в умовах глобалізації;
- проаналізувати масштаби функціонування офшорних зон у світовій економіці;
- оцінити вплив офшоризації на податкові системи країн та міжнародні інвестиційні потоки;
- дослідити механізми регулювання діяльності офшорів на національному та наднаціональному рівнях;
- виокремити основні напрями деофшоризації українського бізнесу.

Об'єкт дослідження: Фундаментальні процеси офшоризації міжнародної бізнес-діяльності у глобальних умовах.

Предмет дослідження: Умови та механізми функціонування офшорних зон у глобальній економіці .

Методи дослідження. У процесі написання роботи застосовано такі методи наукового пізнання:

- аналіз і синтез — для дослідження теоретичних засад функціонування офшорних зон;

- класифікація — для систематизації типів офшорних юрисдикцій за різними критеріями;
- порівняльний аналіз — для зіставлення підходів до регулювання офшорної діяльності в різних країнах;
- статистичний аналіз — для оцінки масштабів офшоризації у світовій економіці;
- графічний метод — для візуалізації динаміки офшорних потоків і тенденцій деофшоризації;
- логічне узагальнення — для формування висновків та пропозицій.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів дозволяють поглибити розуміння процесів офшоризації та її впливу на економічну безпеку держав, можуть бути використані в науковій та освітній діяльності для подальшого аналізу міжнародного бізнесу. Практична цінність полягає у можливості застосування сформульованих висновків і пропозицій для вдосконалення політики деофшоризації в Україні, підвищення прозорості фінансових потоків та зміцнення фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1. Сутність офшоризації та еволюція розвитку офшорних зон у світовій економіці

У сучасних умовах економічної глобалізації активно зростає рівень транснаціоналізації та інтерналізації підприємницької діяльності. Компанії все частіше виходять за межі національних економік у пошуках ефективніших умов ведення бізнесу. Одним із ключових інструментів цієї стратегії є офшоризація — процес перенесення капіталів, операцій чи компаній у юрисдикції з пільговим податковим, регуляторним або фінансовим середовищем.

Офшоризація проявляється у створенні дочірніх компаній в офшорних зонах, реєстрації бізнес-структур у податкових гаванях, переміщенні фінансових потоків або замовленні послуг у зарубіжних юрисдикціях. Вона виступає не лише інструментом податкової оптимізації, а й засобом стратегічного управління глобальними ризиками, забезпечення гнучкості бізнес-моделі та підвищення конкурентоспроможності.

Науковий інтерес до офшоризації міжнародного бізнесу з'явився ще в межах класичної політичної економії та теорій міжнародної торгівлі, іноземних інвестицій і діяльності транснаціональних компаній. Проте лише з початку 2010-х років офшоризацію почали розглядати як окремий напрям у межах теорії міжнародного бізнесу — зокрема, в контексті конкурентних переваг та використання факторів виробництва.

Сучасна теорія офшоризації базується на кількох наукових підходах, включаючи теорії міжнародного бізнесу [1].

Теорія транзакційних витрат, запропонована О.Е. Вільямсоном, надає важливе теоретичне підґрунтя для пояснення мотивації компаній до

офшоризації. В її основі лежить припущення, що економічні агенти прагнуть мінімізувати витрати, пов'язані з укладанням, контролем та супроводом контрактів, особливо в умовах невизначеного та динамічного зовнішнього середовища.

Транзакційні витрати поділяються на:

- до укладення контракту: витрати на пошук контрагентів, ведення переговорів та підписання угоди;
- після укладення контракту: витрати на моніторинг, контроль виконання умов договору та його можлива модифікація.

У міжнародному бізнесі транзакційні витрати зростають через географічну віддаленість, правову невизначеність, різницю в культурі ведення бізнесу тощо. Саме тому офшоризація розглядається як інструмент зниження таких витрат. Передача непрофільних або другорядних бізнес-функцій (наприклад, ІТ-послуг, бухгалтерського обліку, обробки даних) іноземним підрядникам дозволяє підприємствам зосередитися на ключових компетенціях і оптимізувати витрати, не жертвуючи якістю [2].

Однією з найбільш всеохопних теорій, що пояснює мотивацію компаній до інтернаціоналізації, зокрема через офшоризацію, є еkleктична парадигма БНП, запропонована Дж. Г. Даннінгом. Згідно з цією моделлю, компанія приймає рішення щодо виходу на зовнішні ринки або перенесення певних бізнес-функцій за кордон, коли вона володіє трьома типами переваг — O-L-I (Ownership, Location, Internalization).

- Ownership advantages (O) – Переваги володіння - наявність фірмоспецифічних переваг (технології, бренд, управлінський досвід), які забезпечують конкурентоспроможність компанії на глобальному рівні.

- Location advantages (L) – Переваги розташування - переваги конкретного розташування, які зумовлюють вибір країни для ведення бізнесу. У випадку офшорних зон, це може бути податковий режим, рівень зарегульованості, дешевизна ресурсів або сприятливе бізнес-середовище.

• Internalization advantages (I) – Переваги інтернаціоналізації - доцільність збереження контролю над бізнес-процесами замість передачі їх через ринок, що дозволяє зменшити транзакційні витрати та ризики опортуністичної поведінки [3].

У контексті офшоризації Location advantages відіграють ключову роль. Компанії обирають юрисдикції з низьким рівнем оподаткування, спрощеним фінансовим регулюванням, або спеціальними економічними зонами для розміщення частини функцій, таких як реєстрація інтелектуальної власності, фінансові операції або бек-офісні.

Разом із тим, Internalization advantages зумовлюють, що фірми не просто передають функції на аутсорсинг, а створюють власні дочірні структури в офшорних зонах, зберігаючи контроль над операціями. Таким чином, OLI-модель дозволяє пояснити офшоризацію не лише як спосіб мінімізації витрат, але й як стратегічне управлінське рішення щодо ефективного розміщення ресурсів у глобальному просторі.

Теорія нової економічної географії (НЕГ), що набула розвитку завдяки роботам П. Кругмана, пояснює просторову концентрацію економічної діяльності та формування глобальних виробничих мереж, зокрема через офшоризацію. Основна ідея теорії полягає в тому, що підприємства прагнуть розміщувати виробництво й інші функції там, де поєднуються економія на масштабі, низькі транспортні витрати та доступ до ресурсів і ринків.

У сучасних умовах офшорні зони виступають привабливими центрами концентрації економічної активності саме завдяки поєднанню таких переваг:

- зменшення інституційних витрат (оподаткування, регулювання),
- доступ до дешевої, але кваліфікованої робочої сили,
- географічна і часово-фінансова вигідність у рамках глобальних ланцюгів створення доданої вартості [4].

Це дозволяє фірмам оптимізувати розподіл функцій між країнами відповідно до їхніх спеціалізацій, що особливо актуально для бек-офісних, логістичних та ІТ-послуг. Теорія також враховує ефект кумуляції: чим більше компаній концентрується в певному регіоні, тим привабливішим він стає для нових учасників, що також сприяє формуванню офшорних кластерів.

Отже, сучасна теорія офшоризації спирається на низку фундаментальних підходів міжнародного бізнесу, таких як теорія транзакційних витрат, еклектична парадигма Даннінга (OLI-модель) та нова економічна географія. Ці концепції дозволяють пояснити мотивацію компаній до перенесення окремих функцій за кордон як з точки зору зниження витрат, так і в контексті стратегічного позиціонування у глобальному просторі. У цьому зв'язку доцільно проаналізувати також інші класичні теорії міжнародного бізнесу, які в історичному та теоретичному аспекті заклали основу для розуміння процесів офшоризації. Узагальнені підходи до пояснення мотивації транснаціональних компаній до офшоризації подано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Теоретичні підходи до пояснення мотивації офшоризації в рамках міжнародного бізнесу

Назва теорії міжнародного бізнесу	Суть теорії	Пояснення мотивації БНП до офшоризації
Теорія інтерналізації	Фірми інтерналізують ринки для уникнення транзакційних витрат та опортунізму	Офшоризація через створення власних філій замість передачі на ринок дозволяє контролювати ризики
Теорія конкурентних переваг	Країни/регіони спеціалізуються на тому, де мають найвищу ефективність	Офшоризація дозволяє БНП розміщувати функції у країнах з найкращими умовами (дешева праця, інфраструктура)
Теорія 'летючих гусей'	Стратегічне перенесення виробництва в країни, що розвиваються, в міру їх розвитку	Офшоризація розглядається як етап динамічного переміщення виробничих потужностей у країни з

		нижчими витратами
Теорія стадій розвитку БНП	МНК проходять через певні етапи інтернаціоналізації	Офшоризація — логічна стадія розвитку фірми на глобальному ринку, що супроводжується оптимізацією витрат

Джерело: складено автором на основі [5].

Офшоризація у сучасній глобальній економіці відображає не лише податкову оптимізацію, а й структурні зміни у світовому поділі праці. Важливим аспектом цього процесу є фрагментація виробництва, що досліджується в межах економічних моделей офшорингу. Починаючи з 1980-х років, значна частина завдань транснаціональних компаній виконується на умовах офшорингу, зокрема через обмін проміжними продуктами між країнами з різною або подібною забезпеченістю факторами виробництва. Це явище стало основою для розвитку теорій торгівлі за завданнями.

У перших теоретичних підходах (Р. Antràs, Е. Helpman, W. Kohler та ін.) наголос робився на організаційних рішеннях БНП: чи будувати вертикально інтегровані структури, чи залучати зовнішніх постачальників, зокрема закордонних. Ці моделі зосереджувалися на складній ієрархії управління, координації завдань та розподілі інформаційних потоків у фрагментованому виробничому середовищі.

Інша група досліджень (наприклад, W. Kohler) акцентувала увагу на фізичному поділі виробничих завдань у просторі. У цих моделях фрагментація розглядалась як перехід від єдиного виробничого центру до двох і більше елементів, що розміщуються у різних країнах. Проте висновки цих моделей залежали від низки параметрів: забезпеченості факторами виробництва, структури попиту та попередньої рівноваги на ринку факторів, що ускладнювало їх узагальнення.

Значного поширення набула «проста модель офшорингу» Ж. Гроссмана та Е. Россі-Гансберга, яка дала новий імпульс теоретичному осмисленню офшоризації. У цій концепції виробництво товару

розглядається як безперервна сукупність завдань, які можуть бути виконані в різних країнах залежно від витрат на фактори виробництва та складності виконання .

Основна ідея моделі полягає у тому, що деякі завдання легше передати на аутсорсинг чи офшоринг, оскільки вони мають рутинний, стандартизований характер, піддаються кодифікації та не потребують складної координації. Натомість функції, які залежать від неявних знань, досвіду та особистісних навичок, складно виконувати на відстані, тому вони залишаються локалізованими [5].

Таким чином, економічні моделі офшорингу формують складне уявлення про розміщення виробничих завдань у глобальному просторі, враховуючи як організаційні рішення, так і витратні чинники. Водночас для комплексного розуміння сутності офшоризації важливо звернутися і до еволюції її визначень у науковій літературі. Різні автори, починаючи з 1990-х років, пропонували свої трактування цього явища, відображаючи як загальні підходи до інтернаціоналізації бізнесу, так і специфічні аспекти, пов'язані з розвитком послуг, інновацій та новітніх форм глобального поділу праці. Узагальнені визначення офшорингу, що сформувались у науковому дискурсі, наведено у таблиці нижче.

Таблиця 1.2 - Трактування офшорингу у світовій науковій літературі.

Автор	Рік	Визначення офшорингу
Kotabe	1990	Транснаціональне переміщення або розпорошення діяльності фірми в ланцюжку створення вартості
Hummels, Ishii & Yi	2001	Це фрагментація виробничого процесу між різними країнами з метою зниження виробничих витрат.
Левін і Пітерс	2006	Передача видів діяльності, пов'язаних з обслуговуванням, із розвинених економік до країн, що розвиваються, особливо у сфері знань та інноваційних послуг.
Deloitte	2008	Включає перенесення бізнес-процесів або послуг до іншої країни, зазвичай для досягнення економії витрат.

Kedia & Mukherjee	2009	Стратегічне рішення компаній про перенесення ціннісних видів діяльності за кордон з метою підвищення конкурентоспроможності, інновацій та доступу до ринку.

Джерело: складено автором на основі [6].

У поданій таблиці представлено еволюцію поняття офшорингу в науковій літературі, яка простежується через визначення різних авторів у період з 1990 по 2009 рік. Кожне з визначень акцентує увагу на окремих аспектах цього явища, що дозволяє глибше зрозуміти його багатогранність.

У 1990 році Kotabe, розглядав визначення офшорингу як транснаціональне переміщення або розпорошення діяльності фірм у межах глобального ланцюжка створення вартості. Це визначення закладає основу для подальшого розуміння офшорингу як механізму оптимізації міжнародного виробництва.

У 2001 році Hummels, Ishii & Yi розвинули цю ідею, зосередившись на фрагментації виробничого процесу між країнами. Їхній підхід акцентує увагу на економічній доцільності офшорингу, зокрема на його здатності знижувати виробничі витрати шляхом передачі певних виробничих етапів у країни з дешевшою робочою силою.

Починаючи з 2006 року, у визначеннях з'являється наголос не лише на виробництві, а й на послугах та знаннях. Так, Lewin і Peeters підкреслюють передачу видів діяльності, пов'язаних з обслуговуванням і знаннями, у країни, що розвиваються. Це свідчить про розширення сфери офшорингу на інтелектуальні послуги, що є результатом розвитку цифрових технологій.

У 2008 році Deloitte пропонує більш прагматичне й прикладне визначення, в якому офшоринг розглядається як перенесення бізнес-процесів до інших країн з метою досягнення економії витрат. Такий підхід типово використовується в корпоративних стратегіях, спрямованих на підвищення ефективності.

Нарешті, Kedia & Mukherjee у 2009 році наголошують на стратегічному характері офшорингу. Вони розглядають його не лише як засіб економії, а

як спосіб підвищення конкурентоспроможності, стимулювання інновацій та розширення доступу до нових ринків. Це демонструє перехід від виключно економічного до стратегічного бачення офшорингу в сучасному глобалізованому світі.

Водночас для повного усвідомлення природи офшоризації варто звернутися до її історичних витоків. Адже багато з характеристик, що сьогодні пов'язуються з офшорингом, мали свої прообрази ще у стародавні часи. Ретроспективний аналіз дозволяє побачити, як з часом змінювались мотиви, форми та масштаби перенесення економічної діяльності за кордон — від прагнення уникнути регуляцій до формування повноцінних інституційних офшорних центрів у глобальному господарстві.

Концепція офшору вперше з'явилася наприкінці 1950-х років, коли в американській пресі було описано компанії, що стратегічно переносили свою діяльність за кордон з метою уникнення державного регулювання. У той час це явище сприймалося як новаторське та нетрадиційне. Однак, якщо звернутися до глибших історичних витоків, можна знайти ранні форми офшорних практик.

У стародавніх Афінах купці вже тоді застосовували подібні до офшорингу стратегії — зокрема, обходили 2% податок на експорт та імпорт, спрямовуючи товари через інші міста чи держави. Пізніше малі островні держави перетворилися на податкові гавані, дозволяючи контрабанду та ухилення від сплати митних платежів.

Історичне коріння офшорингу також простежується з кінця XVIII століття — часу стрімкого розвитку міжнародної торгівлі внаслідок промислової революції. Колоніальні держави засновували заморські операції для доступу до ресурсів, дешевої робочої сили та нових ринків. Як і в сучасних умовах, головною метою залишалася оптимізація витрат і зростання прибутковості.

У післявоєнний період, в умовах Бреттон-Вудської системи, формуються перші справжні офшорні фінансові центри. Підвищення

податків у розвинених країнах, валютні обмеження та регуляторний тиск спонукали бізнес шукати альтернативні рішення. Лондонський євродоларовий ринок, а також британські заморські території — Багамські острови, Каймани — стали першими офшорними центрами з привабливими податковими умовами та мінімальним наглядом.

У 60–70-х роках XX століття новий імпульс офшоризації надали технологічні інновації в транспорті та зв'язку. Такі компанії, як General Electric, розпочали переносити виробництво в країни з нижчими витратами, започатковуючи нову хвилю сучасного офшорингу. Одним із прикладів стала система *maquiladora* в Мексиці — ліцензовані виробничі підприємства, які приваблювали іноземний капітал і сприяли зменшенню безробіття. Успішний досвід *maquiladoras* надихнув інші країни відкривати свої економіки для транснаціонального бізнесу.

У 1970–1980-х роках офшорні юрисдикції починають формувати повноцінну інституційну інфраструктуру. Каймани, Бермуди, Джерсі розробляють законодавство для фондів, страхування та довірчих структур, що перетворює їх з простих податкових притулків на регульовані фінансові хаби.

Наприкінці XX — початку XXI століття міжнародний тиск з боку організацій, як-от OECD, FATF та ЄС, змушує офшори переглядати свою політику. Після терактів 11 вересня 2001 року посилюється контроль за прозорістю капіталів та боротьбою з відмиванням грошей. Офшори мали адаптуватися до нових стандартів, зберігаючи водночас привабливість для інвесторів.

У 2020-х роках офшорні зони (тепер уже як міжнародні фінансові центри — IFCs) стикаються з викликами цифровізації, глобальної прозорості та податкових реформ. Зокрема, були запроваджені реєстри бенефіціарних власників, підвищені вимоги до податкової звітності та трансфертного ціноутворення. Проте IFCs шукають нові ніші, інвестують в

інноваційні послуги та прагнуть зберегти баланс між регуляторними вимогами та привабливістю для міжнародного бізнесу [7], [8], [9].

Отже, офшоризація є багатогранним явищем, що відображає глибокі трансформації у глобальній економіці, зумовлені розвитком міжнародного бізнесу, інтеграцією ринків і зростанням конкуренції. Її сутність виходить за межі простої податкової оптимізації та охоплює стратегічне управління виробничими, фінансовими й управлінськими функціями в глобальному просторі. Розвиток офшорних зон і зростання ролі офшорингу тісно пов'язані з еволюцією теоретичних підходів до інтернаціоналізації бізнесу — від класичних до сучасних моделей, зокрема теорії транзакційних витрат, OLI-парадигми, нової економічної географії та моделей офшорингу. Це дає змогу глибше зрозуміти мотивацію транснаціональних компаній і закономірності формування нової архітектури міжнародного поділу праці.

1.2 Класифікаційна ідентифікація офшорних зон

Офшорні зони відіграють важливу роль у глобальній економіці, надаючи підприємствам можливість оптимізувати податкове навантаження та зберігати конфіденційність фінансових операцій. Однак через потенційні ризики, пов'язані з ухиленням від оподаткування, відмиванням коштів і фінансовою прозорістю, міжнародні організації та уряди різних країн розробляють механізми для їх класифікації та контролю.

Офшорна зона - це держава або частина її території, де компанії-нерезиденти не сплачують податки або сплачують їх за зниженою ставкою. Найчастіше пільги надаються фірмам, які зареєстровані на території зі сприятливим податковим кліматом, але фактично працюють в іншій державі [10].

Оскільки термін офшор є неофіційним і, відповідно, не використовується в офіційних договорах чи нормативно-правових документах, єдиної міжнародної системи класифікації таких юрисдикцій не

існує. У зв'язку з цим експерти, як правило, орієнтуються на різні характеристики, які дозволяють умовно поділити юрисдикції на окремі категорії. Наприклад, якщо взяти за основу підхід, заснований на особливостях оподаткування, то, відповідно, можна виділити чотири основні класи, такі як: «класичні» офшори, низькоподаткові юрисдикції, юрисдикції з територіальними системами оподаткування та оншорні юрисдикції з офшорними територіями (авторитетні офшори).

Класичний офшор, де повністю звільняють іноземних підприємців від сплати корпоративних та інших податків на комерційну діяльність, що провадиться за межами країни. Звільнення від корпоративного податку — не єдина податкова пільга, яку пропонують ці офшори. Часто вони не стягують ні податок на приріст капіталу, ні податок на спадщину, ні податок на світовий дохід, ні податок на доходи фізичних осіб з резидентів тощо. Проте в будь-якій країні існує державне мито, яке сплачується замість податків.

Реєстрація компанії в офшорних юрисдикціях є відносно недорогою, а процес оформлення займає приблизно тиждень. Хоча класичні офшори вимагають дотримання певних економічних умов, управління компаніями, зареєстрованими в таких зонах, є простішим і менш витратним порівняно з оншорними структурами.

Раніше більшість офшорних територій не вимагали ведення фінансової звітності та її подання до державних органів, забезпечуючи високий рівень конфіденційності. Однак сучасні вимоги стали жорсткішими: у низці юрисдикцій необхідно зберігати та подавати фінансову документацію. Хоча особиста інформація власників компаній залишається захищеною, рівень анонімності знизився порівняно з минулими роками. Крім того, деякі держави приєдналися до системи автоматичного обміну фінансовою інформацією.

Головним недоліком офшорних зон є їхня присутність у різних "чорних списках", що створює складнощі для компаній, зареєстрованих у таких

юрисдикціях. Це може ускладнювати відкриття банківських рахунків та негативно впливати на ділову репутацію компанії.

До «класичних» офшорів можна віднести такі країни: Сейшельські острови, Науру, Британські Віргінські острови та Беліз.

Перейдемо до низькоподаткових юрисдикцій. Середня ставка корпоративного податку в світі становить 22,6%. Якщо національна держава стягує корпоративний податок вдвічі нижчий, її можна назвати юрисдикцією з низьким рівнем оподаткування. Наприклад, корпоративний податок в Угорщині становить 9%, а на Кіпрі та в Ірландії – 12,5%.

З точки зору міжнародної репутації ці країни привабливіші за «класичні» офшори. Набагато простіше відкрити корпоративний банківський рахунок для компанії, зареєстрованої в одній із цих юрисдикцій. Однак там подання фінансової звітності є обов'язковим і перевірки мають проводитися за певних умов.

Отже, ці юрисдикції пропонують відносно нижчі ставки корпоративного податку. Однак важливо зазначити, що ці юрисдикції можуть не мати угод про уникнення подвійного оподаткування (ДТТ), що потенційно може призвести до подвійного оподаткування для іноземних компаній [10].

Особливий інтерес представляють офшорні юрисдикції, які застосовують так звану територіальну систему оподаткування. У той час як багато країн оподатковують своїх громадян і законних резидентів незалежно від того, де останні отримують доходи, деякі національні держави стягують податки лише з доходів, отриманих у межах своїх географічних кордонів. Якщо комерційна компанія, зареєстрована в такій державі, отримує прибутки за кордоном, ці прибутки не оподатковуються в державі.

Гонконг, наприклад, практикує територіальне оподаткування. Таким чином, якщо компанія зареєстрована в Гонконзі і вона експортує товари з

Китаю до США чи Німеччини, податки в Гонконзі не сплачуються, оскільки прибуток отримано за межами юрисдикції.

Однак слід також пам'ятати, що Гонконг цінує свою позитивну міжнародну репутацію, що передбачає постійні перевірки та щорічні аудити.

Є країни, які навряд чи можна віднести до офшорних юрисдикцій, такі як Великобританія чи США. Ці країни мають високі податки, жорсткі вимоги щодо прозорості, публічні реєстри компаній тощо. Це точно не ознаки офшорної юрисдикції.

Але вищезазначені вимоги стосуються лише законних резидентів цих країн. Якщо ж іноземець і вибирає правильну територію (державу) і правильний тип власності компанії то може отримати велику користь, створивши там бізнес-компанію. Це дає можливість мінімізувати або навіть уникнути корпоративного податку та забезпечити конфіденційність інформації. Окрім Великої Британії та США, інші сприятливі юрисдикції включають Мальту, Австрію, Нідерланди та Ліхтенштейн [12].

Також офшорні території можна класифікувати за географічною ознакою, яка, своєю чергою, визначає їхню економічну специфіку та регуляторне середовище. Умовно всі юрисдикції поділяються на три основні групи: острівні, континентальні та ті, що функціонують у вигляді окремих адміністративно-територіальних одиниць у складі держав.

По-перше, острівні офшори — це юрисдикції, які зазвичай розташовані на невеликих островах або архіпелагах, часто у віддалених районах. Вони, як правило, мають обмежену територію та ресурси, що компенсується створенням сприятливих умов для реєстрації іноземного бізнесу. До найбільш відомих острівних офшорних зон, зокрема, належать країни Карибського регіону: Британські Віргінські Острови, Кайманові Острови, Багамські Острови, Ангілья, Сент-Кітс і Невіс. Крім того, до цієї категорії можна зарахувати Беліз і Панаму, яка, попри те, що формально не є островом, має схожу політику в податковій сфері. У Тихоокеанському

регіоні прикладами таких юрисдикцій є Маршаллові Острови, Вануату та Науру, а в Індійському океані — Сейшельські Острови та Маврикій.

По-друге, існують континентальні офшори — юрисдикції, розташовані на материковій частині. Вони, на відміну від острівних, мають, як правило, більш розвинену економіку та інфраструктуру. Такі країни зазвичай пропонують податкові пільги або гнучке регуляторне середовище для іноземних компаній і часто є учасниками міжнародних угод щодо уникнення подвійного оподаткування. Серед найбільш відомих континентальних офшорних зон в Європі можна назвати Кіпр, Люксембург, Ірландію, Мальту, Швейцарію, Ліхтенштейн та Андорру. В Азії до таких юрисдикцій належать Гонконг, Сінгапур, а також Об'єднані Арабські Емірати (зокрема, Дубай і Рас-ель-Хайма). У Латинській Америці прикладами можуть слугувати Уругвай і Чилі.

Нарешті, третю категорію становлять офшори у вигляді адміністративно-територіальних одиниць у межах великих країн. Такі території, зазвичай, функціонують як спеціальні економічні або податкові зони, що надають іноземному капіталу певні податкові пільги. Вони, попри свою приналежність до конкретної держави, мають відносно автономне регулювання у сфері бізнесу та фінансів. Наприклад, у США такими зонами вважаються штати Делавер, Вайомінг і Невада, відомі своєю лояльною політикою щодо розкриття інформації про кінцевих власників компаній. У Великобританії подібними зонами виступають Острови Гернсі, Джерсі та Мен. А в Китаї окремий податково-правовий статус мають спеціальні адміністративні райони Гонконг і Макао, які, хоча й належать до КНР, мають власну систему оподаткування, відмінну від материкової частини країни. Цей підхід допомагає зрозуміти відмінності між офшорними зонами залежно від їхнього розташування та правового середовища.

Також різні офшорні юрисдикції пропонують різний рівень конфіденційності щодо власників компаній, що, відповідно, впливає на рівень прозорості їхньої діяльності. Зокрема, у деяких країнах існують

публічні реєстри, у яких міститься інформація про акціонерів, директорів і бенефіціарів. Такі реєстри, як правило, доступні для перевірки державними органами, а в окремих випадках — навіть для широкої громадськості. Прикладами таких юрисдикцій є Велика Британія, Кіпр і Мальта.

Водночас інші країни дотримуються принципу суворої конфіденційності, зберігаючи закриті реєстри. У таких юрисдикціях інформація про власників компаній не розкривається, навіть якщо на це надходить запит від державних органів інших країн. До таких офшорних зон можна віднести, зокрема, Багамські Острови, Беліз і Сент-Вінсент і Гренадини.

Крім того, існують офшорні юрисдикції, які взагалі не вимагають складання реєстру засновників компаній або, що також показово, дозволяють вказувати номінальних власників. У результаті це створює ще вищий рівень анонімності. До таких країн, серед іншого, належать Сейшельські Острови та Панама. Щодо подання звітності — виходячи з даного критерію виділяють офшорні території, де звітність є не обов'язковою, і такі, де фінансові звіти обов'язково подаються до контролюючих органів [13].

Взагалі, основним стимулом для реєстрації компанії в офшорних зонах є податкові пільги. Це стосується корпоративних податків, таких як податок на прибуток, дивіденди та податки на прибуток. Оскільки в розвинених країнах високі податки, а капітал становить трильйони доларів, частина коштів перетікає в офшори.

Для деяких бізнесменів конфіденційність і низькі стандарти перевірки походження грошей є одними з основних факторів використання офшорних зон. Однак ці умови також спрощують можливість відмивання грошей. Через офшорні компанії фізичні особи можуть вести активний бізнес без розголошення своєї особи.

Реєстрація компанії в офшорній зоні, як правило, не заборонена, але підвищує ризик корупції та шахрайських операцій. Наприклад, оскільки

державним службовцям заборонено брати участь у державних закупівлях або програмах, вони можуть мати офшорні компанії та отримувати гроші з державного бюджету через ці компанії або їхні філії. Крім того, якщо державний службовець володіє компанією-бенефіціаром, він чи вона, ймовірно, забезпечить неконкурентне середовище. В іншому випадку особа, яка відповідає за розподіл державних коштів, і одержувач цих коштів може бути однією особою [14].

Різні організації та країни мають власні критерії включення юрисдикції до офшорних списків. Однак є кілька загальних факторів, які часто беруться до уваги при складанні таких списків. Країни можуть бути визнані офшорами, якщо вони, як правило, демонструють низку характерних ознак. По-перше, такі країни, зазвичай, мають складну систему оподаткування з великою кількістю пільг та звільнень для іноземних інвесторів або, що ще показовіше, взагалі не мають системи корпоративного оподаткування. По-друге, вони, як правило, не беруть активної участі в міжнародних податкових угодах, не обмінюються фінансовою інформацією та не співпрацюють з іншими країнами у сфері боротьби з ухиленням від сплати податків. У зв'язку з цим, відсутність підзвітності та прозорості у фінансових операціях і звітності часто викликає підозри в потенційному ухиленні від оподаткування.

Крім того, такі юрисдикції, як правило, зберігають високий рівень фінансової секретності. Зокрема, вони не ведуть публічних реєстрів бенефіціарних власників або, в окремих випадках, взагалі не збирають та не зберігають дані про кінцевих власників юридичних осіб. Більше того, відповідна юрисдикція часто не вимагає від іноземних компаній реальної бізнес-присутності на своїй території. Це, у свою чергу, створює сприятливі умови для існування компаній-оболонок і, як наслідок, для відмивання грошей.

Нарешті, варто зазначити, що офшорні зони зазвичай не мають жорстких обмежень на рух капіталу та валютного контролю, що, відповідно,

сприяє вільному переміщенню коштів, у тому числі й нелегального походження.

Ці критерії визначають, які юрисдикції вважаються офшорними, проте потрапляння до такого списку, безперечно, не залишається без наслідків. Країни, які, відповідно, були включені до офшорних списків, можуть зіткнутися з різними обмеженнями та санкціями, що, у свою чергу, впливають на їхню економіку та міжнародні відносини.

Зокрема, з міжнародним тиском. Офшорні країни можуть зіткнутися з посиленням тиском з боку міжнародної спільноти щодо необхідності реформування податкових режимів і підвищення рівня прозорості. З цією метою міжнародні організації, як правило, направляють до країни своїх експертів для аналізу національного законодавства. У результаті такого аналізу виявляються проблемні аспекти, які країни зобов'язані усунути.

Щодо економічних наслідків, то країни, зазвичай, ризикують втратити свою привабливість для інвесторів та бізнесу. Це, безумовно, може мати негативний вплив на національну економіку, оскільки співпраця з офшорними юрисдикціями вважається ризикованою як для фінансових партнерів, так і для контрагентів.

Крім того, міжнародна спільнота може, у відповідь, накладати санкції на офшорні країни, змушуючи їх переглянути свою податкову політику. Наприклад, це може включати заборону на торгівлю, інвестиції, обмеження банківських операцій, а також скасування раніше наданих пільг і привілеїв.

І нарешті, про ризики для репутації. Статус офшорної зони, як правило, має суттєвий вплив на сприйняття країни у світовій спільноті. Це може викликати публічну критику, зниження рівня довіри з боку міжнародних партнерів і, з великою ймовірністю, підозри в ухиленні від сплати податків [15].

Також офшорні зони можна класифікувати за рівнем оподаткування та особливостями регулювання фінансової діяльності. Відповідно до цього підходу, можна виділити такі основні категорії офшорних юрисдикцій, як:

класичні офшорні юрисдикції, офшорні компанії в Європі та низькоподаткові та інші юрисдикції.

До класичних офшорних юрисдикцій відносяться країни та території, що надають сприятливі умови для ведення бізнесу, зокрема звільнення від податків за умови, що компанія не веде господарську діяльність у країні реєстрації. Вони також не вимагають подання фінансової звітності державним органам, хоча компанії зобов'язані вести та зберігати бухгалтерські записи. Для реєстрації бізнесу необхідно сплатити фіксовану державну плату. Прикладом класичних офшорних юрисдикцій являються Сейшельські острови, Беліз, Панама та Британські Віргінські Острови. До інших класичних офшорних зон належать: Кайманові острови, Маршаллові острови, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс.

Деякі європейські країни не є офшорними у класичному розумінні, оскільки мають стандартний або високий рівень оподаткування. Оншорні юрисдикції – це штати зі стандартним або високим оподаткуванням. Проте вони можуть використовуватися в міжнародному податковому плануванні, зокрема для створення агентських і холдингових структур, а також для застосування угод про уникнення подвійного оподаткування. До прикладу європейських юрисдикцій належать Латвія, Кіпр, Ірландія та Гібралтар.

Окрім класичних офшорних зон існують також низькоподаткові юрисдикції, які мають високий рівень регулювання та не вважаються офшорними у традиційному сенсі. У цих країнах компанії можуть користуватися режимом звільнення від податків або зниженою податковою ставкою за певних умов. Проте вони повинні вести бухгалтерський облік, подавати податкові декларації та, у разі потреби, організовувати перевірки. В приклад можна навести країни такі, як Гонконг, Сінгапур, Об'єднані Арабські Емірати та Канада [16].

На основі поданої вище інформації можна створити узагальнену схему, що ілюструє ключові аспекти класифікації офшорних зон (рис. 1.1).

Рис. 1.1 - Класифікаційна схема офшорних зон.

Джерело: складено автором на основі власних досліджень.

Класифікаційна ідентифікація офшорних зон є важливим інструментом у сучасній економіці для аналізу їхнього впливу на міжнародні фінансові потоки, податкову політику та регуляторні процеси, проте також, слід зазначити, що через різні підходи до класифікації офшорних територій не існує єдиної міжнародної системи їхнього поділу. Офшорні юрисдикції пропонують підприємствам можливість оптимізації податкового навантаження, а також забезпечують певний рівень конфіденційності. Водночас вони несуть ризики, пов'язані з ухиленням від оподаткування, відмиванням коштів і браком фінансової прозорості.

1.3 Конкурентні переваги та загрози офшорних зон у процесах глобалізації

Офшорні зони відіграють важливу роль у світовій економіці, пропонуючи компаніям вигідні умови для ведення бізнесу, такі як податкові пільги, спрощене регулювання та фінансова конфіденційність. В умовах глобалізації вони можуть стати потужним інструментом для залучення інвестицій та оптимізації витрат. Водночас їх використання породжує низку

загроз, зокрема ризики фінансових зловживань, втрати податкових надходжень для держав і посилення економічної нерівності. Баланс між конкурентними перевагами та потенційними ризиками офшорних зон залишається ключовим викликом у міжнародній економічній політиці.

Переваги офшорних зон у глобалізованій економіці є значними, що робить їх привабливим інструментом для бізнесу та інвесторів.

Бізнес-офшоринг виник у другій половині XX століття як відповідь на потребу країн залучити іноземний капітал і вирішити соціально-економічні проблеми. Багато колишніх британських колоній запровадили пільгові податкові режими, ставши привабливими юрисдикціями для реєстрації іноземних компаній.

Однією з головних причин, чому компанії активно використовують офшорні юрисдикції, є можливість мінімізувати податкові витрати. Завдяки пільговим або нульовим ставкам податків в офшорних зонах, корпорації переносять туди прибутки, уникнувши обов'язку сплачувати високі податки у країнах реального ведення діяльності. За оцінками Tax Justice Network, в офшорних юрисдикціях акумульовано від \$21 до \$32 трлн незареєстрованого інвестиційного капіталу — це приблизно третина світового ВВП. До цього додається ще близько \$70 трлн у вигляді об'єктів нерухомості, що становить 30–45% глобального ВВП. Щорічно економіка США втрачає понад \$450 млрд через податкові оптимізаційні схеми, які реалізують американські компанії за допомогою офшорів. З них податкові органи повертають лише \$52 млрд, тобто близько 1/9 загальної втрати. Близько 362 компанії зі списку Fortune 500 мають дочірні підрозділи в офшорах (наприклад, на Кайманових або Бермудських островах). Якби прибутки повністю реєструвалися в США, ці корпорації мали б щорічно додатково сплачувати \$147,5 млрд податків. Сумарно компанії у світі щороку уникають сплати близько \$90 млрд податкових платежів завдяки використанню офшорних структур [17].

Ще однією з ключових переваг є можливість диверсифікації інвестиційного портфеля. Вихід на міжнародні ринки та інвестування в різні класи активів і валюти дозволяє зменшити ризики та підвищити фінансову стійкість, оскільки фінансові кризи, політичні нестабільності чи економічні спади в одній країні не матимуть критичного впливу на весь інвестиційний портфель. Наприклад, згідно з даними дослідження J.P. Morgan Global Asset Management, у 2023 році добре диверсифіковані портфелі, що включали активи з різних країн та секторів, продемонстрували середню дохідність на 4,7% вищу, ніж недиверсифіковані портфелі, що зосереджені на одному ринку. Диверсифікація також дозволила уникнути значних втрат у період коливань на фондовому ринку США в середині 2022 року, компенсуючи їх за рахунок стабільного зростання в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та деяких ринках Європи [18], [19].

Також, варто зазначити, що офшорні зони надають можливість значного зниження операційних витрат, що є однією з ключових причин їх популярності серед міжнародного бізнесу. Наприклад, витрати на оплату праці в таких юрисдикціях, як Беліз або Британські Віргінські Острови, значно нижчі, ніж у розвинених країнах Європи чи США. Це пов'язано з нижчим рівнем заробітної плати, відсутністю жорстких трудових регуляцій та гнучкими умовами працевлаштування.

Крім того, оренда офісних приміщень, адміністративних центрів або бізнес-хабів у таких зонах також коштує значно дешевше, ніж у фінансових мегаполісах, як-от Лондон чи Нью-Йорк. У результаті компанії можуть суттєво скорочувати свої постійні витрати, що підвищує їх конкурентоспроможність та прибутковість.

Загалом, процес реєстрації компаній в офшорних зонах є значно спрощеним, що дає змогу швидко розпочати бізнес із мінімальними бюрократичними перешкодами. Офшорні юрисдикції відомі своїми простими процедурами, які полегшують ведення бізнесу та дають змогу отримати значні податкові переваги. Багато з цих регіонів пропонують

низькі або нульові корпоративні податки, звільнення від податку на приріст капіталу та зменшення регуляторних перешкод.

Однак, щоб скористатися цими перевагами, потрібно ретельно планувати та дотримуватися місцевих законів.

Офшорні компанії часто працюють у юрисдикціях, які ставлять конфіденційність бізнесу на перше місце. У таких юрисдикціях розкриття інформації про директорів, акціонерів та фінансові дані є мінімальним або взагалі відсутнє. Це особливо вигідно для підприємців і компаній, які прагнуть захистити свою фінансову діяльність і конфіденційну ділову інформацію.

Заходи конфіденційності в офшорних юрисдикціях ускладнюють доступ сторонніх осіб до документації компанії, забезпечуючи додатковий рівень безпеки для ведення бізнесу. Крім того, деякі офшорні юрисдикції забороняють передавати фінансову інформацію іноземним урядам, що забезпечує ще більший захист конфіденційності. Заходи конфіденційності в офшорних юрисдикціях ускладнюють доступ сторонніх осіб до документації компанії, забезпечуючи додатковий рівень безпеки для ведення бізнесу. Згідно з Tax Justice Network 2022, Кайманові Острови отримали оцінку 72 із 100 у Індексі фінансової секретності, що свідчить про високий рівень прихованості корпоративної інформації. Крім того, деякі юрисдикції, такі як ОАЕ або, прямо забороняють автоматичний обмін податковою інформацією з іноземними урядами, якщо немає рішення суду, що забезпечує ще більший захист конфіденційності [20].

Створення офшорної компанії надає бізнесу ефективну платформу для розширення своєї діяльності на нових міжнародних ринках. Багато офшорних юрисдикцій мають вигідні умови для ведення зовнішньоекономічної діяльності, включно з широкою мережею торговельних угод. Наприклад, Сінгапур має понад 25 угод про вільну торгівлю (FTA), включаючи договори з Китаєм, Європейським Союзом та країнами АСЕАН, що робить його потужним торговим хабом у Азії [21].

Так само Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), які є популярною офшорною юрисдикцією, мають угоди про уникнення подвійного оподаткування з понад 130 країнами, включно з Україною, що забезпечує сприятливі умови для міжнародних операцій.

Таке стратегічне позиціонування дозволяє компаніям виходити на нові ринки з мінімальними регуляторними та податковими бар'єрами. Наприклад, у 2023 році понад 70% нових компаній, зареєстрованих у Вільній зоні Дубайського міжнародного фінансового центру (DIFC), були створені з метою глобальної експансії DIFC . Це свідчить про зростаючу роль офшорних структур у розширенні міжнародної торгівлі та інвестицій [22].

Крім цього, офшорні юрисдикції значно зменшують адміністративне навантаження. Вони пропонують спрощені регуляторні вимоги, мінімальну звітність та ефективні механізми вирішення спорів, що дозволяє компаніям оптимізувати свої операційні процеси.

Офшорні компанії пропонують бізнесу можливість ефективного доступу до глобальних банківських систем, що значно полегшує міжнародні транзакції, управління ліквідністю та розміщення інвестицій. Такі рахунки відкриваються в провідних офшорних банківських центрах, як-от Кайманові Острови, Сінгапур, Швейцарія, Люксембург та ОАЕ. За даними BankingTech, 2023, офшорні банківські рахунки забезпечують мультивалютні опції, знижені комісії за перекази (у середньому на 30–50% нижчі, ніж у традиційних банках), а також доступ до ощадних рахунків з річною ставкою до 3–4%, що перевищує середньосвітові ставки в банках розвинених країн [23].

Фінансова гнучкість, яку пропонують офшорні банківські рахунки, є особливо привабливою для компаній, що займаються міжнародною торгівлею, експортно-імпортною діяльністю або мають клієнтську базу в кількох країнах. Наприклад, за даними Global Finance, 2024, понад 60%

клієнтів швейцарських офшорних банків — це юридичні особи, які здійснюють щоденні трансакції на понад \$100 тис. в декількох валютах.

Крім того, офшорні юрисдикції зазвичай мають ліберальну валютну політику та відсутність контролю за рухом капіталу, що дозволяє бізнесу здійснювати вільні перекази між рахунками у різних країнах. Наприклад, на Сейшельських Островах, згідно з IMF Country Report, 2023, діє режим вільного руху капіталу без обов'язкової репатріації доходів, що робить країну привабливою для міжнародних холдингів та інвестиційних фондів [24].

Вкористання офшорних зон ралишається важливим фактором для сприяння трансформації бізнес-моделей компаній шляхом удосконалення організації виробничих процесів, виходу на нові ринкові ніші, залучення висококваліфікованих кадрів, подолання інституційних бар'єрів у сфері міжнародного переміщення товарів, послуг та виробничих факторів. Крім того, це дає змогу підвищити якість клієнтського обслуговування та оптимізувати систему ведення фінансово-господарського обліку. Усе це створює сприятливі умови для формування транснаціональних компаній нового типу, які функціонують у форматі виробника-підрядника та інтегруються у глобальні виробничі та сервісні мережі, посилюючи свої позиції в умовах міжнародного поділу праці.

Попри численні беззаперечні переваги офшорних зон у сфері податкової оптимізації, захисту активів та підвищення конкурентоспроможності компаній у глобальному середовищі, підхід до аналізу даного явища вимагає також комплексного розгляду його ризиків та потенційних загроз. Адже разом із позитивними ефектами офшоринг породжує низку проблем, що впливають не лише на фіскальну стабільність окремих країн, але й на прозорість світової фінансової системи, справедливість міжнародного оподаткування та економічну безпеку держав.

Основні проблеми пов'язані з посиленням регулювання, втратою престижу та можливими фінансовими труднощами.

Офшорні юрисдикції широко використовуються транснаціональними корпораціями, великими компаніями та заможними фізичними особами для зменшення або повного уникнення сплати податків у країнах, де вони фактично ведуть свою діяльність або отримують прибуток. Така практика сприяє масштабному відтоку капіталу з національних економік і веде до серйозних втрат бюджетних надходжень, що негативно впливає на рівень державного фінансування освіти, медицини, інфраструктури та інших соціальних послуг. Компанії реєструють дочірні фірми в офшорних зонах, штучно завищувати витрати або занижувати прибутки через трансфертне ціноутворення, та перенаправляють прибутки до юрисдикцій з низькими або нульовими податками. Прикладом такої схеми є Apple Inc. котрі тривалий час використовувала Ірландію як головну юрисдикцію для уникнення сплати податків у США. У 2016 році Єврокомісія зобов'язала компанію сплатити €13 мільярдів податків Ірландії за незаконну податкову угоду. [25]

Офшорні юрисдикції, що надають високий рівень конфіденційності, є привабливими для зловмисників, які хочуть приховати походження незаконно отриманих коштів. Вони використовуються для легалізації прибутків від злочинної діяльності, а також для фінансування тероризму, торгівлі людьми, наркотиками, зброєю, тощо. За оцінками ООН, за рік у світі відмивається від 2 до 5% світового ВВП, або від 800 мільярдів до 2 трильйонів доларів США в поточному еквіваленті. Через підпільну природу відмивання грошей, однак, важко оцінити загальну суму грошей, які проходять через цикл відмивання [26].

Відмивання коштів сприяє ряду негативних наслідків, серед яких підриє фінансової стабільності, ризики для національної безпеки, втрати довіри інвесторів та міжнародних партнерів. Незаконні капітали порушують баланс банківських систем, спричиняють коливання валют, інфляцію та проблеми з контролем грошової маси. Також, відмиті кошти можуть

використовуватись для фінансування терористичних актів, корупційних схем або політичної дестабілізації. Країни, які асоціюються з високим рівнем фінансових злочинів, ризикують потрапити до чорного списку FATF чи ЄС, що ускладнює доступ до міжнародних ринків капіталу.

Не можна оминати увагою той факт, що офшорні юрисдикції надають компаніям можливість приховувати реальних власників та фінансові потоки, що ускладнює відстеження капіталу та контролю за податковими надходженнями. Це створює передумови для ухилення від сплати податків, відмивання коштів та фінансування незаконної діяльності. Тому, багато країн почали впроваджувати вимоги щодо розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників компаній для підвищення прозорості корпоративних структур. В свою чергу, фінансові установи зобов'язані впроваджувати процедури "знай свого клієнта" (KYC) та повідомляти про підозрілі транзакції для запобігання відмиванню коштів.

Використання офшорних юрисдикцій значно сприяє зростанню тіньового сектору економіки, адже дозволяє компаніям і фізичним особам приховувати реальні доходи, уникати сплати податків і фінансового контролю з боку держави. Це створює сприятливе середовище для ухилення від податків, відмивання коштів, фінансування незаконної діяльності та корупційних схем.

В Україні рівень тіньової економіки у 2020 році становив 31% офіційного ВВП, що свідчить про значний масштаб непрозорих фінансових операцій [27].

У гучному "Панамському дос'є" (Panama Papers) 2016 року було викрито тисячі компаній та фізичних осіб, які використовували офшорні структури для приховування активів. Серед фігурантів були і відомі українські політики та бізнесмени, що свідчить про поширення цієї практики серед еліт і її вплив на державні фінанси та прозорість управління [28].

Крім того, офшори ускладнюють розслідування фінансових злочинів, оскільки доступ до інформації про реальних власників компаній часто закритий. Це перешкоджає правоохоронним органам у боротьбі з відмиванням грошей та корупцією.

Офшорні зони можуть сприяти посиленню економічної нерівності, оскільки вони дозволяють великим корпораціям та заможним особам уникати сплати податків у країнах з високими податковими ставками. Це призводить до концентрації багатства в руках небагатьох, поглиблюючи соціальні та економічні розриви між різними верствами населення.

Згідно з дослідженням, проведеним економістом Джеймсом Хенрі, за період з 1970-х років до 2010 року в офшорні зони було виведено мінімум 21 трильйон доларів США. Ця сума достатня, щоб вирішити європейську боргову кризу. При цьому, за даними Tax Justice Network, близько половини цих коштів належать лише 92 тисячам найбагатших осіб, що становить приблизно 1% всіх фізичних осіб з офшорними рахунками [29].

Ще однією загрозою є послаблення економічних систем країн. Відтік капіталу в офшори призводить до втрати важливих фінансових ресурсів, які могли б бути спрямовані на розвиток інфраструктури, освіти, медицини та інших секторів, що забезпечують стабільність економіки. Компанії, які використовують офшорні зони для зниження податкових витрат, створюють нечесну конкуренцію для підприємств, що працюють у країнах з жорсткими податковими режимами. Це може дестабілізувати місцеві ринки та знизити інвестиційну привабливість регіонів з високими податками, оскільки інвестори можуть бути спрямовані в офшорні юрисдикції, де умови для бізнесу є більш вигідними.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень, Україна посідає 16-те місце у світі за обсягами прихованого відпливу капіталу, що оцінюється приблизно у 9 млрд доларів США щорічно. Це значно зменшує бюджетні надходження та обмежує можливості для інвестицій у ключові сектори економіки, такі як охорона здоров'я, освіта та інфраструктура. Крім

того, використання офшорних схем призводить до спотворення фінансових та інвестиційних потоків, що негативно позначається на економічному розвитку країни [30].

У контексті глобалізації офшорні зони відіграють двояку роль. З одного боку, стимулюють розвиток міжнародного бізнесу та капіталовкладень, з іншого — створюють низку економічних, соціальних і правових ризиків. Нижче подано порівняльну таблицю, що систематизує основні переваги та загрози функціонування офшорних зон у глобальному економічному просторі.

Таблиця 1.3 - Переваги та загрози офшорних зон у процесах глобалізації.

Переваги офшорних зон	Загрози та ризики офшорних зон
Податкові пільги – можливість мінімізувати податкові витрати завдяки нульовим або пільговим ставкам.	Втрата податкових надходжень – національні бюджети недоотримують мільярди доларів.
Спрощене регулювання – легкість реєстрації, мінімальна звітність та бюрократія.	Фінансові зловживання – використання офшорів для відмивання коштів, ухилення від податків.
Конфіденційність – захист ділової інформації, мінімальне розкриття фінансових даних.	Відсутність прозорості – ускладнення боротьби з фінансовими злочинами через секретність.
Зниження операційних витрат – дешевша праця, оренда, менші витрати на інфраструктуру.	Економічна нерівність – офшори сприяють накопиченню багатства у великих корпорацій.
Диверсифікація ризиків – розподіл капіталу між країнами для захисту від криз.	Репутаційні ризики – офшорна діяльність може викликати критику і санкції з боку держав.
Доступ до міжнародних ринків – спрощений вихід на нові ринки, торгові угоди.	Політичний тиск та посилення регуляцій – міжнародні ініціативи щодо деофшоризації.
Глобальна банківська система – мультивалютні рахунки, вигідні ставки, швидкі транзакції.	Зниження економічної безпеки – ускладнення контролю за національними потоками капіталу.
Стратегічна експансія – оптимізація бізнес-моделі, масштабування та нові ніші.	Використання трансфертного ціноутворення – маніпуляції з прибутками між дочірніми компаніями.

Джерело складено автором на основі власних досліджень.

Підсумовуючи, слід зазначити, що офшорні зони мають як беззаперечні переваги, так і серйозні ризики. Для бізнесу вони створюють сприятливі умови ведення господарської діяльності, знижуючи податковий тиск і надаючи гнучкість у фінансовому плануванні. Водночас для економік країн,

особливо тих, що розвиваються, діяльність офшорів може означати втрату доходів бюджету, послаблення фінансового контролю та підвищення рівня тіньової економіки. Таким чином, у довгостроковій перспективі загрози, що породжуються офшоризацією, виглядають більш значущими і вимагають ефективного міжнародного регулювання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1. Сучасні масштаби використання офшорних зон у світовій економіці

У сучасних умовах глобалізації офшорні зони відіграють важливу роль у функціонуванні світової економіки. Вони стали невід'ємною складовою міжнародного фінансового середовища, забезпечуючи транснаціональним корпораціям, фінансовим установам і приватним інвесторам можливості для оптимізації податкових зобов'язань, зниження витрат та підвищення фінансової гнучкості. Масштаби використання офшорних юрисдикцій постійно зростають, що зумовлює як позитивні ефекти у вигляді стимулювання інвестиційних потоків, так і виклики, пов'язані з втратою податкових надходжень, непрозорістю фінансових операцій та ризиками для економічної безпеки держав.

У межах держав існує те, що канадський історик Квінн Слободіан описує як «незвичайні правові простори, аномальні території та своєрідні юрисдикції». До них належать «міста-держави, гавані, анклав, вільні порти, парки високих технологій та інноваційні центри». По всьому світу існує понад 5000 таких зон, включаючи такі амбітні проекти, як NEOM у Саудівській Аравії та місто Нью-Сонгдо в Південній Кореї. Їхнє зростання зумовлене не лише бажанням зменшити податки, а й стратегічним створенням юрисдикцій, які пропонують різноманітні бажані умови, привабливі для тих, хто має ресурси, розуміння та позицію для вибору [31].

Ще у 1990-х роках через офшорні юрисдикції здійснювалося понад 50 % глобальних фінансових потоків, при цьому вони контролювали приблизно 20 % світового багатства та акумулювали понад 22 % зовнішніх банківських активів. Наразі, за неофіційними оцінками, у світі функціонує

близько 35–40 спеціалізованих офшорних зон, які забезпечують обслуговування понад половини всіх міжнародних фінансових операцій. При цьому їхня частка у світовому валовому внутрішньому продукті становить лише близько 1,2 %, а без урахування секторів промисловості та сільського господарства — не перевищує 0,8 %.

Загалом обсяг приватного капіталу, що зберігається в офшорних зонах, оцінюється приблизно у 7 трлн доларів США, значна частина якого має сумнівне або нелегальне походження. За різними оцінками, потенційний приріст державних доходів може сягати 1 трлн доларів США — за умови зниження глобального рівня корупції хоча б на третину.. (The New Dynamics of Financial Globalization. McKinsey Global Institute. August 2017).

З огляду на масштабне поширення та зростання значення офшорних юрисдикцій у світовій економіці, доцільним є аналіз їхнього сучасного географічного розподілу. У глобальному вимірі офшорні зони зосереджені на кількох ключових регіональних просторах, охоплюючи різні частини світу — від Європи до Азії, Африки та Тихоокеанського регіону. Таке географічне розмаїття свідчить про гнучкість офшорної моделі та її адаптацію до потреб різних типів економік і юридичних систем.

У рис. 2.1 наведено перелік основних сучасних офшорних юрисдикцій, що відіграють важливу роль у функціонуванні глобального фінансового середовища

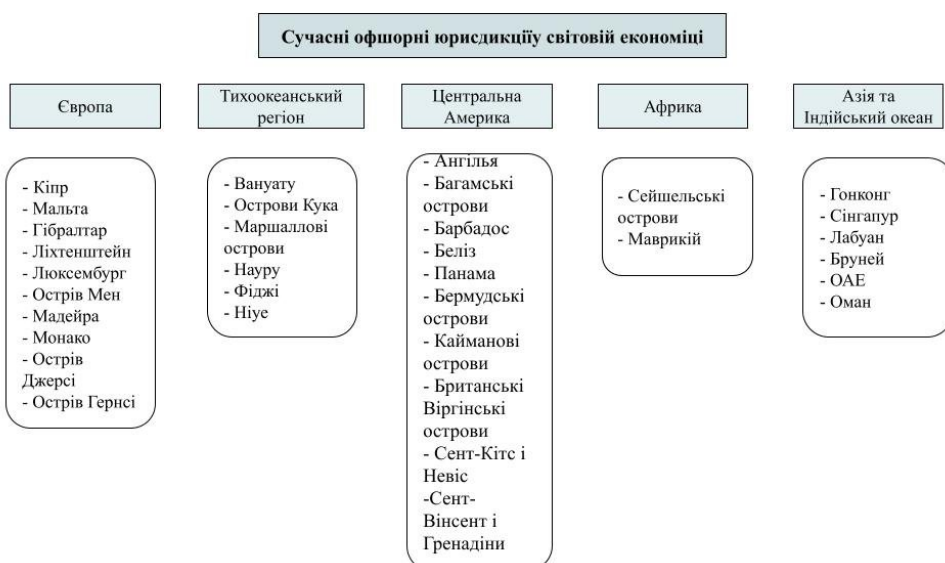

Рис. 2.1 - Сучасні офшорні юрисдикції у світовій економіці.

Джерело: складено автором на основі [32].

Офшорні зони відіграють важливу роль у глобальній економіці, виступаючи платформами для різноманітних фінансових і корпоративних операцій. Основними видами діяльності в офшорних юрисдикціях є реєстрація міжнародних бізнес-компаній (IBC), податкове планування та мінімізація оподаткування, захист активів через трасти та фонди, фінансові операції, включно з валютними транзакціями, діяльність холдингових структур, експортно-імпортні операції через вільні економічні зони, а також ведення електронного бізнесу (e-commerce) та цифрових стартапів.

Офшорні зони з різних регіонів світу мають свої унікальні характеристики та функціональні переваги, що формуються під впливом національних законодавств, політичних стратегій та економічних умов. Зокрема, одним із прикладів високорозвиненої офшорної юрисдикції є Багамські острови, де основною формою ведення офшорного бізнесу виступає створення Міжнародної бізнес-компанії (IBC). За умови відсутності діяльності на території країни, такі компанії звільняються від оподаткування прибутку, дивідендів і приросту капіталу, що у поєднанні з відсутністю валютного контролю та високою фінансовою конфіденційністю робить цю юрисдикцію привабливою для інвесторів.

Не менш конкурентоспроможними у глобальному офшорному середовищі є Об'єднані Арабські Емірати. Тут функціонують понад 45 вільних економічних зон, що забезпечують повне звільнення від корпоративного, імпортного та експортного оподаткування, а також дозволяють 100% іноземну власність. Завдяки цьому ОАЕ активно використовуються для реалізації торговельних, інвестиційних, логістичних та IT-проектів.

У свою чергу, Кайманові острови спеціалізуються на створенні інвестиційних фондів, трастів і холдингових структур. Відсутність податків на доходи, капітал і дивіденди сприяє формуванню привабливого

середовища для захисту активів, а кількість зареєстрованих хедж-фондів у цій юрисдикції перевищує 10 000, що підтверджує її статус одного з провідних фінансових центрів світу.

Аналогічно, Сінгапур демонструє високу ефективність як глобальний фінансовий центр завдяки сприятливому податковому режиму, розвиненій інфраструктурі та широкій мережі угод про уникнення подвійного оподаткування. Особливо привабливими є відсутність податку на дивіденди та приріст капіталу, що стимулює діяльність холдингів, регіональних офісів транснаціональних корпорацій і компаній з IT-сектору.

Що стосується європейських юрисдикцій, то, приміром, Острів Мен вирізняється сприятливим податковим кліматом і використовується здебільшого у сферах електронної комерції, фінансів та грального бізнесу. Завдяки урядовим ініціативам, зокрема програмі «Freedom to Flourish», юрисдикція створює комфортне середовище для розвитку інноваційних бізнесів з виходом на європейський ринок.

Нарешті, Гонконг залишається стратегічно важливою офшорною платформою для компаній, що працюють у сфері IT, фінтеху, міжнародної торгівлі та консалтингу. Податкові пільги для доходів, отриманих за межами території, разом із конкурентною корпоративною ставкою, високим рівнем фінансової конфіденційності та зручною банківською інфраструктурою, забезпечують стабільний інтерес до цієї юрисдикції з боку міжнародного бізнесу.

Узагальнені характеристики обраних офшорних зон наведено у таблиці нижче.

Таблиця 2.1 - Порівняльна характеристика окремих сучасних офшорних юрисдикцій.

Юрисдикція	Основні типи операцій	Податкові переваги
Багамські острови	Реєстрація IBC, управління активами, захист капіталу	Відсутність податку на прибуток, дивіденди, приріст капіталу; відсутність валютного контролю
ОАЕ	Торгівля, логістика, IT, e-commerce, інвестиції у вільних	0% корпоративного податку (в FEZ), відсутність ПДВ та

	економічних зонах	обмежень на репатріацію прибутку
Кайманові острови	Хедж-фонди, холдингові компанії, трасти, управління приватним капіталом	Повна відсутність податків на доходи, дивіденди, приріст капіталу
Сінгапур	Холдинги, регіональні офіси, фінанси, ІТ, міжнародна торгівля	Відсутність податку на дивіденди та приріст капіталу; численні ДТА
Острів Мен	е-commerce, фінансові компанії, онлайн-гемблінг, стартапи	Низький корпоративний податок (0–10%), відсутність податку на приріст капіталу
Гонконг	Консалтинг, ІТ, fintech, імпорт-експорт, торгівля	0% податку на іноземні доходи, 16.5% – на локальні; висока банківська стабільність

Джерело: складено автором на основі [33].

Загальні оцінки масштабів використання офшорних зон демонструють їхню вагому роль у глобальному фінансовому середовищі. За даними міжнародних дослідницьких організацій, загальний обсяг приватного капіталу, що зберігається в офшорних юрисдикціях, становить приблизно 7–10 трлн доларів США, що еквівалентно 8–10 % світового ВВП [34]. Ці зони забезпечують контроль над близько 20–25 % світового багатства, переважно через анонімні трасти, інвестиційні фонди та офшорні холдингові компанії [35].

Показовий прикладом використання є витік документів компанії Mossack Fonseca у 2016 році, оприлюднений Міжнародним консорціумом журналістів-розслідувачів (ICIJ). Документи свідчать про реєстрацію понад 214 000 офшорних компаній у 21 податковій юрисдикції, пов'язаних із громадянами 200 країн, включно з 12 главами держав, 128 політиками та державними службовцями. Згідно з оцінками Європейського парламенту, реалізація подібних схем щороку призводить до недоотримання бюджетом ЄС 50–70 мільярдів євро [36].

Обсяг фінансової активності, пов'язаної з офшорами, можна оцінити за допомогою Індексу фінансової секретності (Financial Secrecy Index), який щорічно розраховується мережею Tax Justice Network. Згідно з дослідженням цієї організації за 2020 рік, серед країн Європейського Союзу найбільш непрозорі фінансові системи мають Люксембург, Нідерланди,

Велика Британія та Мальта — усі вони входять до двадцятки найменш прозорих країн світу (див. додаток А та додаток Б). Водночас, серед країн із найвищими індексами секретності згідно з тим самим дослідженням виділяються Кіпр, Мальта, Нідерланди та Румунія (див. додаток В). Значну частку світового офшорного ринку, окрім названих країн, також контролюють Велика Британія, Ірландія, Люксембург, Німеччина та Франція.

Офшорні юрисдикції обслуговують понад половину всіх міжнародних фінансових потоків, при цьому їхня власна частка у світовому ВВП становить лише близько 1,2 %, а без урахування промисловості й аграрного сектору — не перевищує 0,8 %. На глобальному рівні щорічні втрати державних бюджетів від ухилення від оподаткування через офшори оцінюються в 500–600 млрд доларів США, а з урахуванням трансфертного ціноутворення — до 1 трлн доларів США [37].

У розрізі окремих юрисдикцій найбільше накопичення активів спостерігається на Кайманових островах, де станом на 2023 рік зареєстровано понад 10 500 хедж-фондів, які контролюють активи на суму понад 3 трлн доларів США [38]. У свою чергу, Сінгапур і Гонконг, що входять до п'ятірки провідних фінансових центрів світу, акумулюють понад 15 % глобального приватного офшорного капіталу [39].

Узагальнена характеристика обраних юрисдикцій, що відіграють провідну роль у функціонуванні світової офшорної системи, наведена у таблиці нижче.

Отже, аналіз сучасних офшорних юрисдикцій дає змогу виокремити їхні ключові характеристики та регіональні особливості, що впливають на структуру й обсяги капіталів, які акумулюються в цих зонах. Однією з найвагоміших складових функціонування офшорної системи є банківський сектор, який забезпечує збереження, трансфер і управління фінансовими потоками в умовах підвищеної конфіденційності та регуляторної гнучкості.

Офшорні банки є ключовими фінансовими інститутами, що функціонують у межах спеціалізованих юрисдикцій з ліберальним регуляторним середовищем, спрямованим на залучення іноземного капіталу. Основна особливість таких банків полягає в тому, що вони, як правило, не мають права обслуговувати резидентів юрисдикції, де зареєстровані, а здійснюють операції виключно з нерезидентами. Це дозволяє забезпечити високий рівень фінансової конфіденційності, мінімізувати податкові зобов'язання, а також уникати жорстких вимог щодо звітності та резервування.

Функціонування офшорних банків, зазвичай, пов'язане з наданням таких послуг, як управління активами, приватне банківське обслуговування, валютні операції, розміщення депозитів, відкриття анонімних рахунків, а також створення трастів і фондів. Доступність таких послуг особливо приваблює транснаціональні корпорації, приватних інвесторів та осіб із високими статками, які прагнуть диверсифікувати свої активи або здійснювати фінансові операції поза межами юрисдикцій із високим рівнем оподаткування та контролю [40], [41].

Згідно з оцінками Bank for International Settlements (BIS), понад 45 % транскордонних банківських зобов'язань проходить через офшорні фінансові центри. Станом на 2023 рік загальний обсяг активів, розміщених в офшорних банках, перевищив 5,6 трлн доларів США, з яких понад 70 % припадає на десять провідних офшорних центрів, таких як Кайманові острови, Люксембург, Сінгапур, Гонконг, Багамські острови та ОАЕ [42].

Значну роль у глобальній офшорній банківській системі відіграє Панама. Банківський сектор цієї країни вважається одним із найрозвиненіших у Латинській Америці, з активами понад 131 млрд доларів США і середнім коефіцієнтом ліквідності 57,8 %. Панама пропонує мультивалютні рахунки, інвестиційні продукти, а також гарантує високий рівень банківської конфіденційності. Законодавство Панами дозволяє

звільнення від оподаткування прибутку, отриманого з іноземних джерел, що створює сприятливі умови для офшорної діяльності.

Ще одним прикладом є Сент-Люсія, яка входить до складу Східно-карибського валютного союзу. Її банківський сектор демонструє стабільність: до 2019 року активи комерційних банків сягнули 2,8 млрд доларів США. Завдяки фіксованому валютному курсу (XCD до USD), прозорій банківській системі та регуляторній підтримці, Сент-Люсія приваблює іноземних інвесторів як безпечна та прогнозована офшорна юрисдикція [43].

Якщо розглядати Кайманові острови, то вихідні дані про офшорні банки Кайманових островів та їхню глобальну якість говорять самі за себе. На острові проживає близько 75 000 жителів, зареєстровано понад 100 000 компаній, а офшорні банківські та фінансові послуги забезпечують близько 55% річного ВВП Кайманів [44].

Слід зазначити, що роль офшорних банківських інститутів у міжнародній фінансовій системі набагато ширша, ніж просте акумулювання капіталу. За даними Міжнародного валютного фонду, близько 15 % загального обсягу світових прямих іноземних інвестицій проходить через офшорні фінансові центри. При цьому значна частка таких потоків оперується за допомогою спеціальних фінансових інститутів (англ. Special Purpose Entities), які створюються з метою переказу коштів за спрощеними схемами оподаткування або в умовах зниженої регуляторної відповідальності. Це свідчить про стратегічне використання офшорної інфраструктури транснаціональним бізнесом як інструменту податкової оптимізації та зниження фінансових ризиків [45].

Накопичення офшорного капіталу є глобальним явищем, яке охоплює як країни з розвиненою економікою, так і нові індустріальні держави. За оцінками аналітичних джерел, провідні держави світу акумулюють трильйони доларів США в офшорних юрисдикціях, що слугує як інструментом захисту активів, так і засобом податкової оптимізації.

Таблиця нижче демонструє десятку країн-лідерів за обсягами офшорних фінансових активів (у трлн дол. США).

Таблиця - 2.2 Глобальні масштаби використання офшорних банків за 2024 р.

Країна	Обсяг офшорного капіталу	Основні мотиви використання офшорів	Популярні юрисдикції
Китай	2,1 трлн	Захист активів, уникнення контролю руху капіталу	Гонконг, Сінгапур, Каймани
США	1,6 трлн	Податкові стратегії корпорацій, гнучке регулювання	Бермуди, Ірландія, Каймани
Велика Британія	1,2 трлн	Історичні офшорні зв'язки, податкове планування	Джерсі, Гернсі, BVI
Тайвань	0,7 трлн	Уникнення податків, доступ до ринків	Сінгапур, Гонконг
ОАЕ	0,57 трлн	Конфіденційність, відсутність оподаткування	ОАЕ, Бахрейн
Франція	0,545 трлн	Уникнення податків на багатство	Швейцарія, Монако, Люксембург
Саудівська Аравія	0,407 трлн	Інвестиційна диверсифікація, конфіденційність	Швейцарія, ОАЕ
Німеччина	0,377 трлн	Оптимізація оподаткування, збереження конфіденційності	Люксембург, Ліхтенштейн
Японія	0,352 трлн	Захист капіталу, стагнація внутрішньої економіки	Сінгапур, Гонконг
Канада	0,301 трлн	Інвестиційна гнучкість, регуляторна лояльність офшорів	Карибські країни, Європа

Джерело: складено автором на основі [46].

Оцінка таких обсягів демонструє не лише глобалізовану структуру фінансових потоків, а й виклики для регуляторів, які намагаються забезпечити прозорість фінансової системи та зменшити масштаби ухилення від оподаткування.

Додатково, відповідно до оцінок Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), щорічно в офшорних юрисдикціях акумулюється до 10 % глобального ВВП фізичних осіб у вигляді активів, що нерідко не підлягають оподаткуванню або приховуються від

національних податкових органів. Така концентрація капіталу вимагає підвищеної уваги з боку міжнародних регуляторів, з огляду на потенційні загрози фінансовій прозорості та стабільності. OECD [47].

У цьому контексті варто також звернути увагу на інституційну привабливість окремих офшорних центрів, які, попри свій статус юрисдикцій зі зниженим податковим навантаженням, активно інтегруються у глобальну фінансову інфраструктуру. Так, згідно з даними щорічного рейтингу Global Financial Centres Index (GFCI) за 2023 рік, офшорні фінансові хаби, зокрема Сінгапур та Гонконг, стабільно входять до десятки провідних світових фінансових центрів. Це свідчить про високу конкурентоспроможність їх банківських систем, ефективність регуляторного нагляду та здатність адаптуватися до змін міжнародного середовища [48].

За даними Tax Justice Network, близько 26 % міжнародних банківських активів утримуються в юрисдикціях із підвищеним рівнем фінансової секретності. Найбільшими реципієнтами банківських депозитів залишаються Швейцарія, Кайманові острови та Сінгапур, які разом акумулюють близько 2,7 трлн доларів США офшорних коштів. До прикладу, лише банки Кайманових островів обслуговують понад 1000 млрд доларів зовнішніх зобов'язань перед нерезидентами, що свідчить про їхню ключову роль у глобальному перерозподілі капіталів [49].

Аналіз сучасних масштабів і географічного розподілу офшорних юрисдикцій засвідчує, що офшорні зони є важливою складовою глобальної фінансової архітектури. Вони виконують функції фінансових хабів, що приваблюють капітали завдяки податковим перевагам, високому рівню конфіденційності, спрощеним регуляторним вимогам і гнучкій правовій базі. Незважаючи на те, що частка офшорних зон у світовому ВВП є незначною, саме через них проходить понад половина міжнародних фінансових потоків, а обсяги накопиченого в них капіталу сягають 7–10 трлн доларів США.

Дослідження показало, що провідними офшорними центрами залишаються Кайманові острови, Сінгапур, Гонконг, ОАЕ, Панама, а також низка європейських юрисдикцій, таких як Острів Мен і Люксембург. Їхній вплив проявляється не лише у забезпеченні фінансової гнучкості для ТНК та інвесторів, а й у формуванні глобальних викликів, серед яких — втрата податкових надходжень держав, зростання нерівності у розподілі доходів і ризику для економічної безпеки.

Особливо важливою складовою офшорної системи є банківський сектор, який забезпечує збереження, трансфер та управління капіталом за межами юрисдикцій із жорстким фінансовим регулюванням. Його роль посилюється в умовах економічної невизначеності та пошуку оптимізації податкових стратегій.

2.2 Вплив офшорних зон на національні податкові системи і міжнародні інвестиційні потоки

Офшорні зони, або офшорні фінансові центри, стали ключовими елементами глобальної фінансової архітектури, забезпечуючи платформу для транзитних фінансових операцій і приховування реальних масштабів економічної діяльності транснаціональних компаній. Ці юрисдикції, часто невеликі за територією, демонструють надзвичайно високі обсяги зовнішньоекономічної активності порівняно з власними економіками, що дозволяє їм функціонувати як вузли концентрації та перерозподілу світових фінансових потоків.

Такі зони, як Кайманові острови, Британські Віргінські острови, Бермудські острови, Люксембург, Ірландія, Сінгапур та інші, мають сталу репутацію податкових гаваней, у яких зареєстровано тисячі компаній, що юридично існують там, однак фактично не ведуть реальної діяльності на їх території. Використання офшорів дозволяє корпораціям мінімізувати або

повністю уникати сплати податків у країнах, де фактично генеруються прибутки, що веде до явища розмивання податкової бази.

Цей процес підриває стабільність національних податкових систем, створює нерівні умови для бізнесу та обмежує можливості урядів фінансувати суспільні потреби. У центрі цього механізму — відмінності у податкових режимах, юридичних лазівках і відсутності належної прозорості у міжнародній фінансовій звітності. У цьому контексті офшорні юрисдикції постають не лише як інструменти законної оптимізації, а й як критичні точки глобального ухилення від оподаткування.

Мережа офшорних фінансових центрів функціонує як єдиний глобальний механізм, що забезпечує циркуляцію капіталу між країнами, часто в обхід національних податкових систем. На схемі глобальних фінансових потоків (рис 2.5)особливо помітну роль відіграють юрисдикції на кшталт Великобританії, США, Нідерландів, Люксембургу, Ірландії, Гонконгу, Кайманових островів, Бермудських островів та Британських Віргінських островів. Вони виступають як ключові вузли, що з'єднують офшорні та неофшорні економіки, сприяючи виведенню прибутків з-під оподаткування.

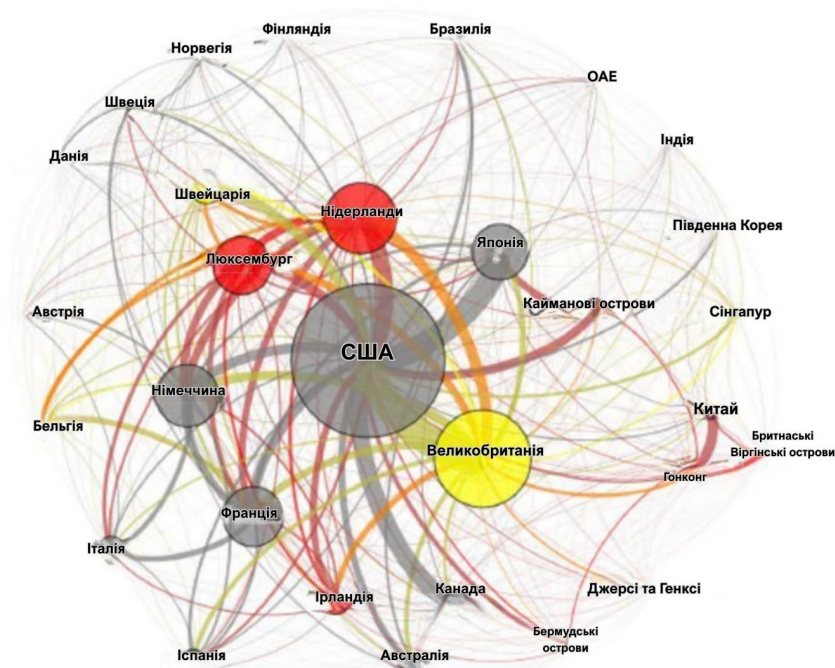

Рис. 2.2 - Позиції найбільших офшорних фінансових центрів у транскордонних фінансових потоках.

Джерело: складено автором на основі [50].

Візуалізація демонструє, як окремі країни утворюють складну взаємопов'язану систему переміщення фінансових ресурсів, у якій офшорні центри відіграють важливу роль у структурі глобальної економіки та впливають на розмивання податкової бази у високоподаткових державах.

Основною метою таких транснаціональних стратегій є не тільки зниження податкових ставок, але й оптимізація структури компаній, що дає можливість зберегти контроль над активами при значному зменшенні податкових витрат. Однією з найпоширеніших практик є застосування так званої проміжної юрисдикції, або *stepping stone method*, яка дозволяє розподіляти активи між кількома країнами, кожна з яких надає певні податкові пільги або має вигідний податковий режим. Крім того, цей підхід дозволяє зменшити податкову базу через виплати на користь контрагентів, зареєстрованих у країнах із пільговим оподаткуванням.

По-друге, доволі поширеним є механізм внутрішньогрупового кредитування. У цьому випадку компанія отримує позику з нарахуванням відсотків від пов'язаної структури, розташованої в офшорній юрисдикції. Хоча фактично такі кошти можуть не використовуватись у господарській діяльності, сума виведених коштів визначається розміром позики та встановленою відсотковою ставкою. Коли обсяг позики суттєво перевищує розмір статутного капіталу, йдеться про так звану «тонку капіталізацію». Якщо ж штучно завищується відсоткова ставка, то така практика є елементом ширшої схеми трансфертного ціноутворення.

По-третє, слід відзначити метод трансфертного ціноутворення. У межах цього підходу товари продаються за заниженими цінами компаніям, зареєстрованим в офшорних фінансових центрах, а потім перепродаються за ринковими цінами. Завдяки цьому прибутки акумулюються в офшорних юрисдикціях. У випадках, коли прибуток все ж залишається в країнах із

високим рівнем оподаткування, використовуються інші підходи — зокрема, завищення вартості послуг (юридичних, консалтингових, аудиторських), будівництва, виробництва або транспортного обслуговування.

Ще одним популярним інструментом є виплата роялті. Як правило, компанія реєструє авторські права, а потім передає право на їх використання іншій структурі — часто резиденту юрисдикції з вищими податками — у вигляді роялті, які підлягають відрахуванню з прибутку.

Крім того, застосовуються податкові гібриди — компанії, зареєстровані у країнах із високим оподаткуванням, але фактично визнані податковими резидентами офшорів. Це дозволяє звітувати в країні з низькою або нульовою ставкою податку, що забезпечує значну економію [51].

Використання офшорів у практиці транснаціональних корпорацій є багатогранним явищем, яке передбачає поєднання кількох схем для досягнення максимального податкового ефекту. Щоб узагальнити основні інструменти, які застосовуються у цьому контексті, доцільно подати їх у вигляді стислої таблиці:

Таблиця 2.3 - Основні схеми та методи легалізації коштів, отриманих в результаті ухилення від оподаткування за допомогою офшорних зон.

Схема	Короткий опис
«Східцевий метод»	Поділ активів між юрисдикціями для зниження податкового навантаження та здійснення виплат у країни з пільговим оподаткуванням.
Кредитна схема	Надання внутрішньогрупових позик із завищеними відсотками, зокрема через «тонку капіталізацію».
Трансфертне ціноутворення	Продаж товарів за заниженими цінами пов'язаним офшорним компаніям з подальшим декларуванням прибутку в ОФЦ.
Виплата роялті	Передача прав інтелектуальної власності з подальшими виплатами, які зменшують оподатковуваний прибуток.
Податкові гібриди	Компанії, зареєстровані в одній країні, але мають податкове резидентство в іншій, офшорній юрисдикції.

Джерело: складено автором на основі [50].

Ці методи та схеми, застосовуються лише між юрисдикціями, що діють відповідно до конвенцій про уникнення подвійного оподаткування. Проте найбільш відомим механізмом, який одночасно охоплює кілька методів, є "Подвійний ірландський" (Double Irish) або його модифікація "Подвійний ірландський з голландським сендвічем" (Double Irish with a Dutch sandwich), схематично представлений на рис. 5. У межах цієї схеми компанія реєструється в Ірландії (компанія X), однак її податкове резидентство фактично перебуває в офшорній юрисдикції, де прибуток не оподатковується. Саме ця структура реєструє права інтелектуальної власності, наприклад, авторські права на програмне забезпечення чи торговельні марки. Далі ці права субліцензуються компанії, зареєстрованій у Нідерландах (компанія Y). Завдяки податковим угодам між Ірландією та Нідерландами транскордонні роялті між цими країнами або взагалі не оподатковуються, або оподатковуються за зниженими ставками. Після цього компанія Y передає субліцензії ще одній ірландській компанії (компанія Z), яка вже є повним податковим резидентом Ірландії. Саме ця структура отримує доходи від усіх філій та дочірніх компаній у різних країнах світу, які фактично використовують інтелектуальну власність.

Прибутки, отримані по всьому світу, поступово проходять ланцюг від компанії Z до компанії Y і, зрештою, повертаються до компанії X — податкового резидента офшору. Там вони або взагалі не оподатковуються, або обкладаються символічним податком, що дозволяє суттєво знизити глобальні податкові зобов'язання корпорації [52].

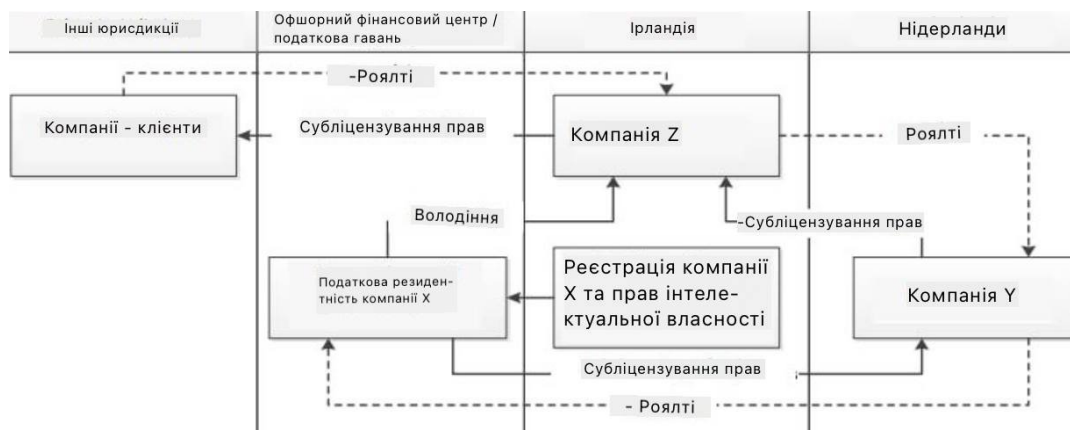

Рис. 2.3 - Механізм «Подвійний ірландський з голландським сендвічем».

Джерело: складено автором на основі [50].

У сучасній глобальній економіці проблема виведення прибутків у податковій гавані залишається надзвичайно актуальною. За даними дослідження Л. В'єра та Г. Цукмана (2023), станом на 2022 рік близько 1 трильйона доларів США прибутків транснаціональних корпорацій було переміщено до офшорних юрисдикцій. Це становить приблизно 35% усього прибутку, який був задекларований за межами країн, де розташовані головні офіси компаній. У результаті такого переміщення світова економіка втрачає майже 10% потенційних доходів від податку на прибуток підприємств, що є критичним показником для більшості національних бюджетів.

Найбільшу роль у глобальному переміщенні прибутків відіграють транснаціональні компанії зі США, на які припадає близько 40% усього обсягу переміщеного прибутку. Найбільш постраждалими від такої практики залишаються країни континентальної Європи, які систематично втрачають значну частину податкових надходжень, що могли би бути спрямовані на фінансування соціальних програм, інфраструктури та державного управління.

Незважаючи на поступове згортання таких схем, проблема офшорного ухилення від оподаткування залишається глобальною. За даними EU Tax Observatory, станом на 2022 рік понад 1 трлн доларів США, або 35% прибутків транснаціональних компаній, було переміщено до податкових гаваней. У грошовому вимірі втрати глобального корпоративного оподаткування оцінюються в 10% від усіх надходжень. Найбільшими вигодонабувачами залишаються американські ТНК, тоді як країни Європейського Союзу несуть суттєві втрати бюджету через витік податкової бази [53].

Крім того, як вказано у звіті The State of Tax Justice 2024, через недоліки впровадження глобальної системи автоматичного обміну податковою

інформацією (CRS), світ щороку втрачає близько 145 млрд доларів США лише внаслідок приховування фінансових активів в офшорах. При цьому Велика Британія разом із її залишковими заморськими володіннями несе відповідальність за 33% цих втрат, а так звані «осі податкового уникнення» — за 43%. Загалом країни-члени ОЕСР разом зі своїми залежними юрисдикціями відповідають більш ніж за 90% глобальних втрат від офшорного приховування доходів. Особливо вражає статистика про те, що 8 країн, які проголосували проти проєкту Конвенції ООН про податкову прозорість, хоча й представляють лише 8% світового населення, спричиняють 66% світових податкових втрат, пов'язаних з приховуванням багатства за кордоном [54].

Також попри масштаб проблеми, політичні ініціативи, спрямовані на її розв'язання, поки що демонструють обмежену ефективність. Зокрема, у 2015 році Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) запустила проєкт Base Erosion and Profit Shifting (BEPS), метою якого є боротьба з ерозією податкової бази та переміщенням прибутку. У 2017 році Сполучені Штати в межах реформи Tax Cuts and Jobs Act знизили ставку корпоративного податку з 35% до 21% та ввели заходи проти агресивного переміщення прибутків.

Проте, навіть через 7 років після старту BEPS та 5 років після ухвалення американських податкових змін, загальний обсяг прибутків, що переміщуються в офшори, практично не зазнав суттєвого зменшення. Дослідження свідчать, що втрата податкових надходжень залишилась на рівні близько 10% від глобального корпоративного податкового збору. Це, однак, не означає повну неефективність ухвалених політик — без них масштаби ухилення від сплати податків могли би бути ще вищими.

Таким чином, попри вжиті заходи, офшоризація прибутків залишається системною проблемою, яка потребує більш рішучих та координованих дій на глобальному рівні. Надалі ця ситуація підкріплює необхідність детального аналізу схем мінімізації податкових зобов'язань, що

використовуються транснаціональними корпораціями в межах офшорних механізмів.

Рис. 2.4 - Переміщення прибутків транснаціональними компаніями.

Джерело: складено автором на основі [55].

Систематичне переміщення прибутків транснаціональними корпораціями до офшорних юрисдикцій завдає значних втрат податковим системам держав по всьому світу. За останніми даними, лише у 2022 році глобальні втрати доходів від корпоративного оподаткування через таке переміщення сягнули близько 10% усіх зібраних корпоративних податків. Це вказує на стійкий масштаб проблеми, яка незважаючи на численні міжнародні ініціативи, зберігає свою гостроту.

Найбільших втрат зазнають країни Європейського Союзу, які характеризуються високим рівнем податкових ставок, а отже — стають головними донорами прибутку, виведеного до офшорних центрів. Водночас, транснаціональні корпорації зі США демонструють найбільшу інтенсивність переміщення прибутку, що пояснюється як масштабами їхньої глобальної діяльності, так і специфікою корпоративного регулювання.

Хоча більша частина обговорення в публічному та академічному просторі фокусується на розвинених економіках, проблема є надзвичайно гострою і для країн, що розвиваються. У цих державах втрати податкових надходжень є особливо чутливими, оскільки зменшують можливості фінансування базових державних функцій — освіти, охорони здоров'я, інфраструктурних проєктів тощо. Таким чином, офшоризація спричиняє не лише податкові, а й соціальні та економічні наслідки, посилюючи глобальну нерівність у доступі до публічних благ.

Методологічною основою для оцінки втрат від переміщення прибутків є роботи Т. Тьорслова, Л. В'єра та Г. Цукмана (2023), зокрема дослідження “The Missing Profits of Nations”. Вони демонструють, що механізми виведення прибутку стали системним інструментом корпоративної стратегії, що охоплює різні юрисдикції та впливає на цілісність податкових систем.

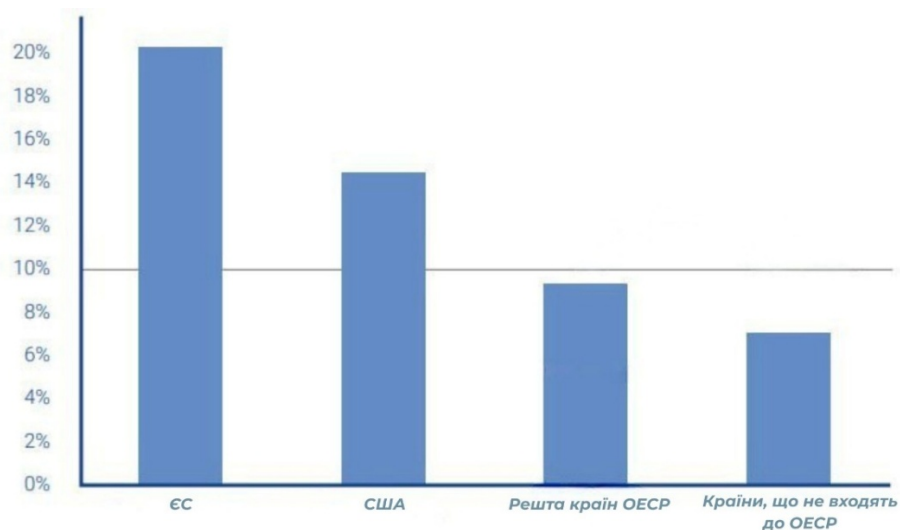

Рис. 2.5 - Вартість виведення прибутку з-під оподаткування (2022 рік) (% зібраних надходжень від податку на прибуток підприємств).

Джерело: складено автором на основі [55].

Отже, Глобальна інфраструктура офшорних центрів сформувалася як складна мережа юрисдикцій, які поєднані транскордонними потоками капіталу, інтелектуальної власності та внутрішньогрупових платежів. Найпоширенішими механізмами переміщення прибутків виступають

«тонка капіталізація», трансфертне ціноутворення, виплата роялті, використання гібридних структур і багатоступеневих схем типу «Подвійного ірландського з голландським сендвічем». Ці практики дозволяють великим корпораціям легально мінімізувати податкові зобов'язання на глобальному рівні.

Втрати державних бюджетів від такої оптимізації оцінюються у 10% світових надходжень від корпоративного оподаткування, що є критичним для фінансування соціальних і державних програм. Найбільше від цієї практики страждають країни з високим податковим навантаженням, а найбільші вигоди отримують ТНК, насамперед американські. Незважаючи на зусилля міжнародної спільноти, включно з проєктом BEPS від ОЕСР та ініціативами з податкової прозорості, ефективність протидії офшоризації залишається обмеженою.

Офшорні зони продовжують справляти потужний і багатогранний вплив на національні податкові системи, підриваючи їхню стійкість та ефективність. Унаслідок масштабного використання податкових гаваней транснаціональними корпораціями, значна частина прибутків переноситься до юрисдикцій з мінімальним або нульовим оподаткуванням. Це створює нерівні умови конкуренції між глобальними гравцями та місцевими підприємствами, які не мають доступу до таких механізмів оптимізації. У підсумку бюджети високоподаткових держав недоотримують критично важливі надходження, що обмежує здатність урядів забезпечувати суспільні блага, інвестувати в інфраструктуру, охорону здоров'я та освіту. Податкові втрати, спричинені ухиленням через офшорні схеми, обчислюються сотнями мільярдів доларів щороку, що призводить до посилення фіскального навантаження на середній клас та малий бізнес. Ба більше, такий стан речей формує викривлену систему стимулів у глобальній економіці, де великі корпорації заохочуються до агресивної податкової мінімізації, тоді як держави змушені конкурувати між собою через запровадження все лояльніших режимів, що лише поглиблює проблему.

Ще один важливий аспект — це трансформація міжнародних інвестиційних потоків, які дедалі частіше проходять через офшорні вузли, замість прямого направлення до країн-реципієнтів. Така маршрутизація капіталу через проміжні юрисдикції має на меті не економічну доцільність, а податкову оптимізацію, що спотворює статистику міжнародної торгівлі та інвестицій. Внаслідок цього країни, які насправді не є кінцевими інвесторами або реципієнтами, з'являються у звітності як ключові економічні партнери, що ускладнює об'єктивний аналіз економічної взаємодії між державами. Офшорні схеми, засновані на ліцензуванні інтелектуальної власності, трансфертному ціноутворенні та внутрішньогруповому кредитуванні, дозволяють корпораціям не лише уникати податків, а й маніпулювати ланцюгами постачання та звітністю щодо прибутків. Таким чином, офшори не просто впливають на розподіл прибутку — вони активно формують конфігурацію глобального капіталу, зміщуючи його туди, де економічна діяльність не відбувається, але податкові умови найбільш вигідні. Це загрожує довгостроковій стабільності світової фінансової системи, створюючи умови для нових хвиль глобальної економічної нерівності..

2.3 Національні і наднаціональні механізми регулювання діяльності офшорних зон

У контексті глобалізації та фінансової інтеграції світової економіки офшорні зони продовжують відігравати важливу роль як інструмент міжнародного податкового планування. Водночас їхня діяльність часто асоціюється з масштабним ухиленням від сплати податків, відмиванням коштів, виведенням капіталу в тіньовий сектор та зниженням прозорості фінансових потоків. Ці ризики змушують як окремі держави, так і міжнародні організації вживати заходів з метою посилення регулювання офшорної діяльності.

Правова база , що регулює діяльність офшорних компаній, різниться залежно від країни реєстрації. Кожна юрисдикція матиме специфічне законодавство, яке детально описує процес створення , структури обмеженої відповідальності , заходи захисту активів та закони про конфіденційність [56].

У більшості офшорних юрисдикцій законодавство передбачає низку обмежень щодо діяльності компаній, зареєстрованих на їх території. Зокрема, офшорним компаніям зазвичай заборонено мати постійне представництво або здійснювати комерційну діяльність у країні реєстрації. Саме тому такі суб'єкти зазвичай використовуються для здійснення операцій, що не прив'язані до конкретного географічного простору. У багатьох випадках офшорні компанії функціонують як холдинги, інструменти захисту активів або платформи для інвестування, що обумовлено спрощеною адміністративною процедурою їх ведення — зокрема, у низці юрисдикцій відсутня вимога щодо щорічної фінансової звітності чи подання бухгалтерських балансів [57].

Кожна офшорна юрисдикція має власне національне правове поле, включно з податковим режимом, процедурою реєстрації компаній та вимогами до розкриття інформації. Більшість держав дозволяють своїм громадянам створювати компанії в офшорних зонах, хоча іноді встановлюються певні обмеження або додаткові зобов'язання (наприклад, щодо податкової звітності чи структури власності). Таким чином, регулювання діяльності офшорів не передбачає їх повну заборону, натомість акцент робиться на забезпеченні прозорості, запобіганні зловживанням та дотриманні міжнародних стандартів податкової справедливості [58].

Основним прикладом національного регулювання може слугувати США, де контроль за офшорною діяльністю здійснюється через жорстке законодавче поле. Зокрема, у країні проводиться оцінка потенційних втрат

бюджету від ухилення від сплати податків, а також впроваджуються системні заходи для протидії цим процесам.

США мають жорстке регулювання щодо офшорної діяльності. Закон FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) зобов'язує іноземні фінансові установи надавати інформацію про рахунки громадян США. Також існує система Controlled Foreign Corporation (CFC) Rules, яка змушує американських власників закордонних компаній декларувати доходи таких структур. Законодавство дозволяє використовувати офшорні компанії, але передбачає суворе звітування та кримінальну відповідальність за приховування активів. Один із яскравих прикладів — кримінальне провадження проти швейцарського підрозділу банку HSBC Switzerland, ініційоване у грудні 2019 року. У ході розслідування банк визнав свою провину у приховуванні інформації про доходи громадян США. Основним механізмом, що використовувався банком, було відкриття та обслуговування рахунків на номінальних власників — тобто компаній, зареєстрованих в офшорних юрисдикціях, таких як Британські Віргінські острови, Ліхтенштейн або Панама [59], [60], [61].

В свою чергу, законодавство Великої Британії, з одного боку, не забороняє створення офшорних компаній, і в межах правового поля це є абсолютно легальним інструментом ведення бізнесу, який активно використовується як резидентами, так і нерезидентами. З іншого боку, британський уряд упродовж останнього десятиліття послідовно демонструє жорстку позицію щодо протидії непрозорим фінансовим схемам та тіньовим структурам, що можуть бути задіяні у відмиванні коштів чи ухиленні від сплати податків. Одним із ключових кроків у цьому напрямку стало впровадження у 2016 році реєстру бенефіціарних власників (PSC Register – Persons with Significant Control), який зобов'язує всі компанії, зареєстровані на території Великої Британії, розкривати інформацію про своїх кінцевих власників. Це рішення мало на меті забезпечити більшу фінансову прозорість та унеможливити використання британської юрисдикції для

сумнівних транзакцій. Варто також зазначити, що заморські території Великої Британії, зокрема Кайманові острови, Британські Віргінські острови (BVI) та інші популярні офшорні юрисдикції, зазнають дедалі більшого міжнародного тиску. У зв'язку з цим вони змушені поступово адаптувати своє законодавство відповідно до міжнародних стандартів прозорості та фінансового моніторингу, зокрема відповідно до рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). Таким чином, Велика Британія прагне зберегти репутацію відповідального глобального фінансового центру, водночас зменшуючи ризики, пов'язані з офшорною діяльністю [62].

Натомість, Кіпр протягом тривалого часу залишається популярною юрисдикцією для реєстрації офшорних компаній, проте на відміну від «класичних» офшорів, він не є зоною з нульовим оподаткуванням. Його податкове законодавство було значно реформовано у зв'язку зі вступом до Європейського Союзу в 2004 році. Наразі Кіпр діє як низькоподаткова, але цілком легальна європейська юрисдикція, яка повністю відповідає стандартам ЄС, FATF та OECD. Корпоративне оподаткування для кіпрських компаній, включно з офшорними, становить 12,5% — один з найнижчих рівнів серед країн Європейського Союзу. Ця ставка застосовується як до вітчизняних компаній, так і до іноземних компаній з управлінням на території Кіпру. Водночас міжнародні бізнес-компанії звільняються від податку на дивіденди, роялті та відсотки, що сплачуються за межі країни, а також не підлягають обкладенню спеціальним оборонним внеском. Кіпр також приваблює бізнес своєю прозорою корпоративною структурою: компанії зобов'язані реєструватися у державному реєстрі, подавати щорічні фінансові звіти та проходити аудит згідно з міжнародними стандартами. Починаючи з 2021 року, діє реєстр бенефіціарних власників відповідно до п'ятої директиви ЄС щодо протидії відмиванню коштів, що передбачає обов'язкове розкриття кінцевих власників компаній. Кіпрська система також передбачає подання щорічних декларацій та фінансової звітності до

податкових органів і Реєстраційної палати компаній. У країні функціонують уповноважені органи, зокрема Комісія з цінних паперів і бірж (CySEC) та Фінансова розвідка (MOKAS), які контролюють дотримання вимог прозорості, процедур KYC і обміну фінансовою інформацією. Завдяки поєднанню гнучкості, податкової привабливості та високого рівня правового регулювання, Кіпр перетворився на ефективну платформу для міжнародного бізнесу, що функціонує в межах правових норм ЄС [63], [64].

Важливу роль у формуванні наднаціональних механізмів регулювання офшорної діяльності відіграють провідні міжнародні організації, які розробляють загальні стандарти прозорості, обміну інформацією та податкової справедливості.

Однією з найважливіших глобальних ініціатив у сфері протидії агресивному податковому плануванню є Проєкт BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), започаткований ОЕСР спільно з країнами G20. Його мета — ліквідувати правові лазівки та невідповідності між податковими системами різних держав, які дозволяють транснаціональним корпораціям штучно зменшувати свої податкові зобов'язання. Йдеться про так зване розмивання бази оподаткування та переміщення прибутку — тобто перенесення прибутків у юрисдикції з низьким або нульовим рівнем оподаткування, часто без наявності реальної економічної активності в цих країнах. За оцінками ОЕСР, щороку через BEPS-практики бюджети країн світу втрачають від 100 до 240 мільярдів доларів США, що становить 4–10% загального обсягу глобальних податкових надходжень від корпоративного податку на прибуток.

Хоча частина таких схем є незаконною, значна частина дій транснаціональних компаній залишається у межах правового поля, що ускладнює боротьбу з цим явищем. Це породжує серйозні ризики для фіскальної стабільності та податкової справедливості, адже компанії, які здійснюють господарську діяльність лише у межах однієї країни, зазнають несправедливої конкуренції з боку глобальних гравців, що вміло

оптимізують свої податки. Крім того, ухилення великих корпорацій від оподаткування негативно впливає на податкову дисципліну в суспільстві загалом, підриваючи довіру громадян до податкової системи та знижуючи рівень добровільного виконання податкових зобов'язань.

У відповідь на це, BEPS-проект пропонує уніфікований набір інструментів та рекомендацій, спрямованих на те, щоб прибутки компаній оподатковувалися саме в тих країнах, де ведеться реальна господарська діяльність і створюється економічна цінність. Це передбачає вдосконалення правил трансфертного ціноутворення, запровадження прозорості щодо звітності великих корпорацій, посилення контролю за гібридними структурами, а також узгодження національного законодавства із міжнародними стандартами [65].

У межах посиленої боротьби з ухиленням від сплати податків та шкідливими податковими практиками, Європейський Союз запровадив механізм чорного та сірого списку офшорних юрисдикцій, що не співпрацюють у податкових цілях. Цей крок став логічною відповіддю на виклики глобалізованої економіки та масової офшоризації прибутків великих транснаціональних корпорацій. Починаючи з 5 грудня 2017 року, держави-члени ЄС узгодили критерії та регулярну процедуру оновлення переліку юрисдикцій, які не відповідають міжнародним стандартам податкової прозорості та належного управління.

Ключові критерії, що враховуються при включенні країни до цього переліку, охоплюють три головні напрями: забезпечення прозорості, запровадження справедливого оподаткування та впровадження мінімальних стандартів ОЕСР щодо BEPS (розмивання податкової бази та переміщення прибутків). Особливу увагу приділяють тому, наскільки конкретна юрисдикція готова до співпраці з іншими країнами та чи виконує зобов'язання щодо обміну податковою інформацією.

Країни, що потрапляють до "чорного списку", зіштовхуються з низкою захисних заходів з боку ЄС, які є як адміністративного, так і законодавчого

характеру. Наприклад, податкові органи ЄС вимагають від компаній звітності щодо операцій з такими юрисдикціями в офіційних податкових формах (зокрема у формі CT1). Під обов'язкове розкриття потрапляють операції, пов'язані з виплатою роялті, відсотків та дивідендів. Це дозволяє фіскальним органам ретельніше контролювати фінансові потоки та виявляти потенційні випадки агресивного податкового планування.

У межах законодавчих заходів деякі країни, як-от Ірландія, вдаються до скасування пільг, наприклад, винятків для контрольованих іноземних компаній (KIC), якщо такі компанії зареєстровані в юрисдикції, включеній до списку. Від 2024 року додатково передбачено обов'язкове утримання податку на вихідні платежі — зокрема роялті, відсотків і прибутків, що спрямовуються до цих юрисдикцій. Такий підхід суттєво знижує податкову привабливість офшорних зон і стимулює компанії до переосмислення своїх фінансових схем.

Станом на 28 лютого 2025 року, до актуального чорного списку ЄС входять: Американське Самоа, Ангілья, Фіджі, Гуам, Палау, Панама, Російська Федерація, Самоа, Тринідад і Тобаго, Американські Віргінські острови та Вануату. Окрім «чорного» переліку, існує й так званий «сірий список», куди включаються юрисдикції, які тимчасово не відповідають стандартам, але погодилися провести відповідні реформи. Такий інструмент дозволяє не лише ідентифікувати проблемні регіони, а й стимулювати їх до покращення податкової доброчесності [66], [67].

Окрему і надзвичайно вагомую функцію у боротьбі з офшорною фінансовою діяльністю виконує Міжнародна група з протидії відмиванню коштів (FATF). Міжнародна група з протидії відмиванню коштів є ключовим міжурядовим органом, що формує глобальні стандарти у сфері боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та іншими загрозами фінансової безпеки. Організація була створена у 1989 році за ініціативи G7, і з того часу відіграє фундаментальну роль у зміцненні міжнародної фінансової системи. Її мандат був розширений у 2001 році,

після подій 11 вересня, щоб охопити також заходи щодо протидії фінансуванню тероризму, що стало ключовим елементом сучасної безпекової архітектури.

FATF не є органом, який самостійно впроваджує норми чи накладає санкції, однак вона виконує критично важливу функцію розробки політики, сприяючи формуванню політичної волі в урядів на національному рівні для реалізації законодавчих і регуляторних реформ. Центральним інструментом FATF є так звані "Сорок рекомендацій", які охоплюють правові, регуляторні, інституційні та оперативні механізми боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму. У сукупності з дев'ятьма спеціальними рекомендаціями вони створюють уніфіковану нормативну основу, яку країни-учасниці зобов'язані адаптувати відповідно до своїх правових систем.

Особливо важливою функцією FATF є ведення двох ключових списків: «чорного» та «сірого». Потраплення до одного з них має серйозні наслідки для міжнародної фінансової репутації держави, обмежує доступ до банківських послуг, збільшує вартість капіталу і створює тиск на національні уряди щодо імплементації міжнародних стандартів.

У 2012 році рекомендації FATF було кодифіковано в єдиний документ, який став основою сучасної глобальної нормативної системи з питань AML/CFT (боротьба з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму) [68], [69].

Також, у сучасних умовах цифровізації глобальної економіки виникають нові форми офшоризації, які значно ускладнюють традиційні механізми контролю й регулювання фінансових потоків. Одним із найактуальніших викликів є використання криптовалют, віртуальних компаній та неофіційних транзакцій для ухилення від оподаткування й переміщення капіталу в умовно нерегульовані цифрові простори.

Зокрема, податкова служба США (IRS) розглядає криптовалюту як майно, що означає оподаткування приросту капіталу при їх продажу або

обміні. Проте поточні податкові форми лише поверхово зачіпають тему цифрових активів, обмежуючись базовим запитанням про наявність транзакцій з ними. Такий підхід не відповідає складності сучасних криптовалютних операцій, які можуть охоплювати не тільки обмін, а й приховане володіння, торгівлю через децентралізовані біржі або переказ коштів між юрисдикціями без участі банківської системи.

Крім того, віртуальні компанії без фізичної присутності та операційної діяльності в реальних юрисдикціях все частіше використовуються для зберігання прибутків у офшорних зонах. Це особливо ускладнює розрахунок ефективної податкової ставки (ETR) таких суб'єктів, оскільки криптоактиви досі не мають єдиного бухгалтерського стандарту. Тільки в грудні 2023 року Рада зі стандартів фінансового обліку США (FASB) оприлюднила перші офіційні настанови щодо обліку криптовалют (ASU 2023-08), які набудуть чинності наприкінці 2024 року. До того часу компанії юридично не зобов'язані розкривати свою криптовалютну експозицію, що створює значну прогалину у податковому нагляді.

Таким чином, поява цифрових активів, а також розвиток неформальних схем транскордонних операцій становлять серйозний виклик для податкових і фінансових регуляторів. Відсутність уніфікованого підходу до обліку й контролю криптоактивів, брак прозорості в корпоративній звітності, а також відставання регуляторних органів від темпів цифровізації офшоризації – усе це свідчить про необхідність адаптації традиційних механізмів регулювання до реалій цифрової економіки [70].

Сучасна нормативно-правова база регулювання діяльності офшорних компаній є лише частково адекватною до викликів, що постають у глобалізованій економіці. Попри наявність як національних, так і наднаціональних механізмів контролю — таких як FATCA у США, PSC Register у Великій Британії, вимоги ЄС щодо прозорості та проект BEPS від ОЕСР — міжнародна система регулювання залишається фрагментованою та нерівномірною. Основною проблемою є наявність "легальних лазівок" у

правовому полі, якими транснаціональні корпорації продовжують користуватися задля агресивного податкового планування, що не завжди є незаконним, але суперечить принципам податкової справедливості. Відсутність уніфікованих глобальних стандартів, розбіжності в ступені прозорості між юрисдикціями, а також обмежені повноваження міжнародних організацій у примусовому виконанні правил створюють середовище, де регулювання офшорної діяльності має переважно декларативний характер. Для досягнення ефективного контролю потрібне подальше узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами, посилення прозорості, обов'язкове розкриття бенефіціарів і жорсткі санкції для юрисдикцій, що ухиляються від співпраці. Лише комплексний та скоординований підхід на глобальному рівні може забезпечити адекватне нормативне регулювання офшорних компаній у сучасних умовах.

2.4. Ключові напрямки деофшоризації українського бізнесу.

На тлі глобалізації економіки та інтеграції України до світових фінансових і податкових стандартів проблема офшоризації набуває особливої актуальності. Виведення капіталів в офшорні юрисдикції протягом тривалого часу сприяло втратам державного бюджету, зниженню податкових надходжень та ускладнювало ефективний контроль за фінансовими потоками. У відповідь на ці виклики Україна розпочала активне впровадження механізмів деофшоризації, орієнтованих на прозорість бізнесу, запобігання агресивному податковому плануванню та захист національних економічних інтересів.

Офшоризація української економіки почалася ще до здобуття незалежності. Одним із перших кроків у цьому напрямі стало укладення Угоди про уникнення подвійного оподаткування з Кіпром у 1982 році, яка була актуальною для зовнішньої торгівлі країн соціалістичного табору.

Проте вже після 1991 року, в умовах переходу до ринкової економіки, ця угода стала зручним інструментом для масового виведення капіталів за межі України.

Справжнє розгортання офшорної практики відбулося в 1990-х роках, коли внаслідок приватизації стратегічних і промислових об'єктів з'явився новий прошарок підприємців, зацікавлених у мінімізації податкових зобов'язань. Масово з'являлися фірми, які допомагали оформлювати активи в офшорних юрисдикціях. Вартість обслуговування таких схем залишалася відносно невисокою, що зробило їх доступними навіть для середнього бізнесу.

Паралельно з цим в Україні відбувалися масштабні трансформації економіки: держава відмовилася від планового управління, почалася приватизація. Спочатку — «мала приватизація» малих підприємств, потім — роздержавлення великих промислових гігантів. Приватизація супроводжувалась спекулятивними схемами, що дозволили новим власникам швидко концентрувати ресурси та переводити прибутки в іноземні юрисдикції з мінімальним контролем з боку держави.

Важливим етапом стало утворення фінансово-промислових груп (ФПГ), які орієнтувалися на експорт та активно використовували офшорні канали для обслуговування зовнішньоекономічної діяльності. Саме в цей період Кіпр, а згодом й інші офшори, стали основними «воротами» для виведення коштів, що формувалися в Україні, особливо в таких секторах як металургія, машинобудування, сільське господарство.

У 1990-х – на початку 2000-х років в Україні склалася система, за якої значна частина економічної активності контролювалася через офшорні схеми, що дозволяло уникати податків, приховувати власників та легалізовувати капітали [71].

Одним із ключових напрямів деофшоризації українського бізнесу є актуалізація підходів до визначення офшорних юрисдикцій. Наприкінці 2018 року урядом України було прийнято Розпорядження № 1079-р, яким

суттєво оновлено перелік офшорних зон. Нова редакція містить 41 юрисдикцію, п'ять з яких (зокрема Тринідад і Тобаго, Гуам, Палау) було додано вперше. Фактично, Кабінет Міністрів сформував новий підхід до ідентифікації офшорів, не лише змінюючи склад списку, а й переорієнтовуючи його функціональне призначення.

Замість попередньої прив'язки до норм Податкового кодексу, перелік почали використовувати в контексті фінансового моніторингу відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації доходів...». Це означає, що перелік став інструментом у сфері фінансової безпеки, а не податкового регулювання.

Разом з тим в Україні діє ще один перелік офшорних юрисдикцій — затверджений Постановою КМУ № 1045 від 2017 року. Цей список охоплює 79 країн і використовується для цілей трансфертного ціноутворення, тобто визначення контрольованих операцій. Таким чином, сьогодні існує дві паралельні класифікації офшорів: одна — податкова, інша — фінансово-моніторингова. Вони частково перетинаються, але мають різні функції.

Практичне значення цих переліків полягає у виявленні ризиків у співпраці з нерезидентами. За даними системи YouControl, більшість великих українських експортерів активно співпрацюють з низькоподатковими юрисдикціями, а деякі мають серед бенефіціарів офшорні компанії. Це вимагає від бізнесу більшої прозорості у звітності, готовності до фінансового моніторингу та ретельного аналізу контрагентів.

Оновлення офшорних списків відбувається з урахуванням міжнародних підходів, зокрема рекомендацій Глобального форуму ОЕСР. Згідно з українським законодавством, офшорними визнаються юрисдикції з корпоративною ставкою податку на прибуток на 5 і більше відсотків нижчою, ніж в Україні, та ті, що не мають угоди з Україною про обмін податковою інформацією.

В умовах посилення контролю за транснаціональними фінансовими потоками, бізнесу необхідно враховувати ризики, пов'язані з офшорними

партнерами: йдеться про додаткові перевірки, вимоги до розкриття інформації та, можливо, фінансові санкції. Для мінімізації таких ризиків українські підприємства мають ретельно відстежувати оновлення офшорних списків та використовувати відповідні інструменти аналітики, зокрема YouControl [72].

Одним із ключових викликів на шляху до деофшоризації в Україні є значна концентрація прямих приватних інвестицій у низькоподаткових юрисдикціях. За даними Міжнародного валютного фонду, у 2022 році близько 96% таких інвестицій з України було спрямовано до офшорних зон, насамперед на Кіпр, що вдвічі перевищує показники США чи Туреччини за аналогічний період. Це свідчить про масштабність «паркування» капіталу за кордоном, що знижує дохідну частину державного бюджету.

У відповідь на цю проблему Україна поступово інтегрується у глобальну систему фінансової прозорості та протидії ухиленню від оподаткування. Співпраця з міжнародними інституціями, такими як МВФ, Світовий банк, ОЕСР, FATF, IFA та ЄС, сприяла імплементації ключових міжнародних ініціатив. Зокрема, Україна приєдналася до Багатосторонньої конвенції MLI в межах Плану BEPS, що дозволило внести зміни до угод про уникнення подвійного оподаткування. Це дало змогу впровадити мінімальні стандарти Плану дій BEPS – запобігання зловживанням податковими угодами та вдосконалення процедур врегулювання спорів.

Серед практичних кроків також варто відзначити укладення угоди FATCA зі США, яка передбачає автоматичний обмін податковою інформацією, а також впровадження з 2020 року правил щодо контрольованих іноземних компаній (CFC/KIC). Ці норми спрямовані на протидію виведенню прибутків за кордон через компанії, зареєстровані в офшорних юрисдикціях. Окрім цього, Україна уклала понад 77 міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування та модернізує систему обміну податковими та банківськими даними відповідно до міжнародних стандартів [73].

Деофшоризація є комплексом глобальних та національних заходів, спрямованих на зменшення або повне припинення використання офшорних юрисдикцій задля ухилення від сплати податків, приховування бенефіціарів чи оптимізації оподаткування. Для українського бізнесу цей процес набув особливої актуальності у зв'язку з посиленням міжнародного тиску на забезпечення фінансової прозорості, запровадженням глобальних стандартів звітності та боротьбою з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом.

Активна фаза деофшоризаційних ініціатив розпочалася з 2015 року, коли Україна, разом із іншими країнами, долучилася до реалізації Плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), розробленого ОЕСР. Основним юридичним інструментом цього процесу стала багатостороння Конвенція MLI, що передбачає запобігання зловживанням положеннями угод про уникнення подвійного оподаткування, трансфертне ціноутворення, контроль над постійними представництвами та взаємодію з пов'язаними особами. Україна є однією з країн, які ратифікували цей документ, що зобов'язує її бізнес адаптуватися до нових податкових умов.

Одним із ключових кроків у цьому напрямі стало впровадження публічних реєстрів бенефіціарів, які дозволяють вільно ідентифікувати фактичних власників компаній. Це практично ліквідує конфіденційність, яка раніше була головною перевагою офшорних структур. Станом на кінець 2023 року такі реєстри функціонують у понад 150 країнах, зокрема в Україні. Наступним кроком стало впровадження обов'язкової фінансової звітності навіть у класичних офшорних юрисдикціях, що раніше не вимагали звітування. Таким чином, компанії, зареєстровані в офшорах, зобов'язані зберігати бухгалтерську документацію та подавати мінімальні звіти своїм реєстраторам.

Крім того, широкого поширення набула вимога сабстенсу — тобто наявності реальної економічної присутності компанії в юрисдикції реєстрації. Це означає, що бізнес повинен мати фізичний офіс, штат

працівників, місцевий банківський рахунок і реальні операції, інакше він не може претендувати на податкові пільги. Очікується, що в ЄС ці вимоги будуть закріплені на рівні директиви з 2026 року. Ще одним ключовим аспектом стало запровадження правил контрольованих іноземних компаній (KIC), які в Україні набрали чинності з 2022 року. Ці правила зобов'язують українських резидентів декларувати володіння іноземними компаніями, надавати щорічну звітність та, за потреби, сплачувати податки з іноземних доходів у розмірі 18%.

У рамках розвитку автоматичного обміну фінансовою інформацією за стандартом CRS, Україна долучилася до понад 110 країн, які зобов'язалися щорічно обмінюватися даними про рахунки фізичних та юридичних осіб. З 2026 року ці правила також охоплюватимуть криптоактиви. Таким чином, на міжнародному рівні формується всеохопна система контролю за транснаціональним рухом капіталу, що унеможливило приховування доходів через офшорні схеми.

Отже, процес деофшоризації значною мірою змінив умови функціонування глобального бізнесу, зокрема українського. Бізнесу, який прагне працювати легально та без репутаційних ризиків, доводиться адаптуватися до нових податкових та правових вимог, переглядати структури власності та забезпечувати прозору фінансову звітність. У протилежному випадку компанії можуть стикнутися з податковими санкціями, обмеженням доступу до фінансових послуг і втратою партнерської довіри [74].

Одним із ключових завдань Міністерства фінансів України є модернізація податкової системи відповідно до європейських стандартів, забезпечення її прозорості, справедливості та адаптації до міжнародних норм. З цією метою Україна активно впроваджує положення Плану дій щодо протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутків з-під оподаткування (BEPS), який розроблений Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Проблема BEPS полягає у використанні транснаціональними корпораціями податкових прогалин у національному й міжнародному законодавстві для переміщення прибутків у юрисдикції з низьким або нульовим податковим навантаженням, де економічна активність є мінімальною або відсутньою. Це значно зменшує податкові надходження, особливо в країнах із ринком, що розвивається, для яких податок на прибуток підприємств є одним із головних джерел доходів бюджету.

У межах імплементації BEPS в Україні було розроблено Дорожню карту та внесено відповідні зміни до Податкового кодексу. Законодавчі нововведення охоплюють вісім ключових напрямів, серед яких — встановлення правил щодо контрольованих іноземних компаній (КІК), обмеження витрат на фінансові операції з пов'язаними особами, протидія зловживанням у рамках застосування міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування, а також запобігання штучному уникненню визнання статусу постійного представництва. Крім того, реформування стосується вдосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням і запровадження обов'язкової звітності в розрізі країн для транснаціональних бізнес-структур. Усі ці заходи мають на меті зниження рівня офшоризації, підвищення прозорості та забезпечення справедливого оподаткування в Україні [75].

З метою систематизації основних заходів деофшоризації українського бізнесу, нижче представлено таблицю, яка узагальнює ключові інструменти, механізми та ініціативи, впроваджені на національному та міжнародному рівнях.

Таблиця 2.4 - Ключові напрямки деофшоризації українського бізнесу.

Назва заходу / інструменту	Суть заходу
Актуалізація списку офшорних юрисдикцій	Оновлення переліків офшорів для цілей фінмоніторингу та трансфертного ціноутворення
Приєднання до Плану дій BEPS	Запровадження міжнародних стандартів боротьби з розмиванням податкової бази

Угода MLI (Multilateral Instrument)	Внесення змін до угод про уникнення подвійного оподаткування
Запровадження правил КІК (контрольованих іноземних компаній)	Зобов'язання резидентів декларувати іноземні компанії та сплачувати податки
Публічні реєстри бенефіціарів	Відкритий доступ до інформації про фактичних власників компаній
Угода FATCA зі США	Автоматичний обмін податковою інформацією між Україною та США
CRS – автоматичний обмін фінансовою інформацією	Приєднання до глобальної системи обміну фінансовими даними
Вимога сабстенсу	Необхідність реальної економічної присутності компанії в юрисдикції реєстрації
Законодавчі зміни до ПКУ відповідно до BEPS	Протидія зловживанням в оподаткуванні, удосконалення трансфертного ціноутворення
Співпраця з інституціями (ОЕСР, FATF, МВФ, ЄС)	Інтеграція у світову систему податкової прозорості та моніторингу фінансових потоків

Джерело: складено автором на основі власних досліджень.

Використання офшорних зон в Україні традиційно викликає широку дискусію. Прихильники такого механізму наводять аргументи про необхідність податкової конкуренції між державами в умовах глобалізації економіки, оскільки податки є частиною вартості товару або послуги. Вони також вважають, що наявність офшорів стимулює уряди неофшорних країн знижувати податкове навантаження й таким чином підвищувати інвестиційну привабливість. Однак така логіка була би доречною лише за умов однакової структури економік, рівня життя та ментальних і культурних особливостей у всіх країнах, що на практиці неможливо. В Україні ситуація ускладнюється чинниками на кшталт корупції та військового конфлікту, які суттєво впливають на ефективність податкової системи та прозорість фінансових потоків. За останнє десятиліття глобальний нелегальний відтік капіталу збільшився з 470 млрд до 1 трлн доларів США, і Україна не залишається осторонь цих процесів. Як відповідь на ці виклики, держава ухвалила низку законодавчих змін, спрямованих на боротьбу з офшоризацією — зокрема, законодавство, що передбачає зміни до понад 50 нормативно-правових актів, включаючи Податковий кодекс. Проте

обмежувальні заходи самі по собі не усунуть причин популярності офшорів. Україна потребує глибокої податкової реформи, яка відповідатиме стандартам ЄС та базуватиметься на принципі добровільності сплати податків і прозорого використання державних коштів. Важливим напрямом також є приєднання України до глобальних ініціатив, таких як Форум ОЕСР з питань прозорості, та ратифікація міжнародних угод на кшталт FATCA, що сприятимуть інтеграції до цивілізованої системи фінансового контролю [76].

Отже, Україні офшорна діяльність не заборонена, але контролюється через систему податкового регулювання, валютного контролю та фінансового моніторингу. Зокрема, відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів», суб'єкти господарювання, які мають справи з контрагентами з офшорних зон, підлягають посиленому фінансовому контролю. Крім того, діє Перелік низькоподаткових юрисдикцій, затверджений КМУ, операції з якими вимагають додаткових пояснень для податкових органів. Україна також зобов'язалася впровадити рекомендації BEPS та приєдналася до глобальної ініціативи CRS щодо автоматичного обміну податковою інформацією [77].

Отже, на тлі глобальних змін у фінансовій системі світу та прагнення України до інтеграції в міжнародну спільноту, деофшоризація постає як один із ключових інструментів зміцнення податкової дисципліни, фінансової прозорості та економічної безпеки. Багаторічна практика використання офшорів українським бізнесом призвела до значних втрат бюджету, зниження ефективності державного контролю та формування тіньових механізмів накопичення капіталу. Реалізація комплексу національних та міжнародних ініціатив – зокрема приєднання до Плану дій BEPS, укладення багатосторонніх податкових угод, впровадження правил КІК, автоматичного обміну інформацією та відкритих реєстрів бенефіціарів – стала відповіддю України на ці виклики. У перспективі такі заходи створюють умови для прозорості, конкурентної та відповідальної економічної

діяльності, що сприятиме довгостроковій фінансовій стабільності, зростанню інвестиційної привабливості та інтеграції України у глобальну податкову систему. Успішне продовження деофшоризаційних реформ вимагатиме від держави послідовності, прозорого законодавчого супроводу та належного контролю за дотриманням нових правил усіма учасниками економічного процесу.

ВИСНОВКИ

1. Офшоризація стала ключовим елементом транснаціоналізації бізнесу в умовах глобалізації, забезпечуючи компаніям можливість оптимізувати витрати, підвищити гнучкість та знизити ризики в умовах динамічного зовнішнього середовища. Наукове обґрунтування офшоризації базується на фундаментальних теоріях міжнародного бізнесу, таких як теорія транзакційних витрат, еклектична парадигма Даннінга (OLI-модель), теорія нової економічної географії, а також сучасних моделях офшорингу. Розвиток офшорних зон як центрів концентрації специфічних бізнес-функцій відображає не лише податкові та регуляторні стимули, а й структурні зміни у глобальному поділі праці та логіці формування глобальних виробничих ланцюгів. Таким чином, офшоризація постає як стратегічне управлінське рішення, що інтегрує економічну доцільність і конкурентні переваги в глобальному економічному середовищі.

2. Класифікаційна ідентифікація офшорних зон дозволяє глибше зрозуміти їхню роль і місце у глобальній економіці, а також окреслити ключові особливості, які впливають на рішення бізнесу щодо реєстрації в тій чи іншій юрисдикції. Офшори не є однорідним явищем — їх можна класифікувати за рівнем оподаткування, географічним розташуванням, правовим статусом, вимогами до звітності та рівнем прозорості. З одного боку, вони створюють привабливе середовище для міжнародного бізнесу, надаючи можливості для податкової оптимізації, мінімізації регуляторного тиску та збереження конфіденційності. З іншого боку, така гнучкість часто використовується для уникнення оподаткування, легалізації доходів та здійснення сумнівних фінансових операцій, що зумовлює активну протидію з боку міжнародних організацій. У цьому контексті класифікація офшорів слугує інструментом оцінки ризиків і ефективного регулювання міжнародних фінансових потоків.

3. Офшорні зони у глобалізованій економіці виступають як інструмент подвійного характеру: з одного боку, вони створюють потужні можливості для бізнесу шляхом зниження податкового навантаження, оптимізації витрат, спрощення регуляторного середовища, доступу до глобальних фінансових ринків та розширення географії діяльності; з іншого — провокують низку серйозних економічних і соціальних загроз, включаючи втрати податкових надходжень, зростання нерівності, ризики фінансових зловживань та відмивання коштів. Їх функціонування значною мірою залежить від законодавчої лояльності, фінансової секретності та недосконалості міжнародного податкового контролю. У результаті офшори стали не лише важливим елементом трансформації міжнародного бізнесу, а й викликом для глобальної економічної стабільності, що потребує вироблення збалансованої політики на рівні держав і міжнародних інституцій з метою забезпечення прозорості, справедливого оподаткування та захисту економічної безпеки.

4. У сучасній глобальній економіці офшорні зони перетворилися на потужний інструмент транснаціонального бізнесу, фінансової оптимізації та стратегічного управління капіталом. Їхнє широке географічне охоплення, податкові преференції та регуляторна гнучкість забезпечують привабливі умови для міжнародних корпорацій, інвесторів та банківських структур. Попри незначну частку у світовому ВВП, офшори контролюють значні обсяги глобального багатства та фінансових потоків, виконуючи роль своєрідного «тіньового ядра» світової економіки. Однак паралельно із фінансовими перевагами офшоризація породжує суттєві виклики для держав — зокрема, втрати податкових надходжень, зниження прозорості грошових потоків і ризики для економічної безпеки. Таким чином, сучасні масштаби використання офшорних зон демонструють як їхню ключову роль у глобальних економічних процесах, так і необхідність посилення міжнародного регулювання для мінімізації деструктивних ефектів.

5. Офшорні зони суттєво впливають на архітектуру глобальної економіки, виступаючи інструментом транснаціонального перерозподілу капіталу, який часто використовується для агресивного податкового планування та мінімізації податкових зобов'язань. Їх функціонування сприяє системному розмиванню податкової бази у високоподаткових країнах, створюючи нерівні умови для бізнесу, обмежуючи можливості держав у фінансуванні суспільних потреб і посилюючи глобальну економічну нерівність. Широкий спектр схем, зокрема трансфертне ціноутворення, внутрішньогрупове кредитування, роялті та податкові гібриди, засвідчує високий рівень складності та адаптивності офшорних механізмів, що дає змогу транснаціональним корпораціям накопичувати прибутки в податкових гаванях. Незважаючи на міжнародні ініціативи на кшталт BEPS, реформа корпоративного оподаткування в США та впровадження автоматичного обміну податковою інформацією, масштаби ухилення залишаються стабільно високими. Це підкреслює необхідність більш глибокого перегляду глобальних правил оподаткування та посилення координації між країнами задля ефективного регулювання офшорної діяльності у світовій економіці.

6. У сучасній глобалізованій економіці офшорні юрисдикції залишаються привабливим інструментом міжнародного бізнесу, зокрема в аспектах податкової оптимізації, захисту активів і спрощення інвестиційної діяльності. Проте їх використання нерідко супроводжується ризиками ухилення від оподаткування, відмивання коштів і непрозорих фінансових операцій, що обумовлює необхідність посиленого регулювання на національному та наднаціональному рівнях. Національні механізми, як показує приклад США, Великої Британії чи Кіпру, демонструють різні моделі контролю — від жорсткого звітування до впровадження механізмів прозорості, таких як реєстр бенефіціарних власників. У свою чергу, наднаціональні ініціативи на кшталт BEPS (ОЕСР–G20), FATCA, чорного списку ЄС та стандартів FATF відіграють критично важливу роль у

гармонізації підходів до боротьби з агресивним податковим плануванням і фінансовими зловживаннями. Таким чином, регулювання офшорної діяльності все більше орієнтується на досягнення балансу між економічною доцільністю використання таких юрисдикцій та глобальною потребою у забезпеченні податкової справедливості, прозорості й стабільності фінансових систем.

7. Деофшоризація українського бізнесу є важливим етапом у боротьбі з ухиленням від оподаткування та сприянням фінансовій прозорості. В умовах глобалізації та посилення міжнародних стандартів щодо боротьби з офшорними схемами, Україна здійснила ряд важливих кроків для зменшення використання офшорних юрисдикцій. Включення нових інструментів, таких як публічні реєстри бенефіціарів, правила щодо контрольованих іноземних компаній (КІК) і запровадження міжнародних стандартів автоматичного обміну фінансовою інформацією, свідчить про спрямованість країни на інтеграцію в міжнародну систему фінансової прозорості. Проте, незважаючи на значні досягнення в деофшоризації, проблема концентрації інвестицій в офшорних зонах залишає певні ризики для національної економіки та вимагає постійного оновлення політики та інструментів, зокрема в контексті модернізації податкової системи відповідно до стандартів ОЕСР та ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Stoliarchuk Y. et al. Міжнародні податкові відносини: сучасні реалії та перспективи розвитку. International Economic Policy, 2021. URL: http://iepjournals.com/journals/34/2021_34_2_Stoliarchuk_et_al.pdf
2. Крацюк, Я. *Офшоринг в теорії транзакційних витрат*. Ekonomia i Prawo, 2014. URL: <https://www.proquest.com/docview/1648031190?sourcetype=Scholarly%20Journals>
3. Chen, J. Eclectic Paradigm: Definition, Example, Advantages. Investopedia, 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/e/eclecticparadigm.asp>
4. Ліфанова, М. *Ключові положення «нової економічної географії» Пола Кругмана*, 2019. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17855/1/85-87.pdf>
5. Рогач О. Теорії міжнародного бізнесу, 2018. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk812897.pdf>
6. Мукерджі, Д., Кумар, С. К., Пандей, Н., Лахірі, С. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1075425323000145>
7. International Wealth. Offshore Zone Enigma: Evolution and Contemporary Significance. 2023. URL: <https://qwealthreport.com/offshore-jurisdictions-en/offshore-zone-enigma-evolution-and-contemporary-significance/>
8. Morriss, A., & Ku, C. The Evolution of Offshore: From Tax Havens to IFCs. International Financial Centres Review, 2020. URL: <https://www.ifcreview.com/articles/2020/february/the-evolution-of-offshore-from-tax-havens-to-ifcs/>
9. iSupport Worldwide. The Evolution of Offshoring and Outsourcing, 2023. URL: <https://isupportworldwide.com/the-evolution-of-offshoring-and->

[outsourcing/](#)

10. Crystal Tax. List of Jurisdictions. Список офшорних юрисдикцій. URL: <https://crystal.tax/en/list-of-jurisdictions/>
11. BBCIncorp. Top 6 Best Offshore Jurisdictions For Foreigners In 2025, 2025. URL: <https://bbcincorp.com/offshore/articles/best-offshore-company-jurisdictions>
12. Q Wealth Report. Offshore Jurisdictions: What Are the Types of Offshore Zones That Exist? 2022. URL: <https://qwealthreport.com/offshores-for-beginners/offshore-jurisdictions-what-are-the-types-of-offshore-zones-that-exist/>
13. Lawrange. Країна з податковими пільгами чи офшор – що обрати? URL: <https://lawrange.net/uk/kraina-z-podatkovimi-pilgami-chi-ofshor-shho-obrati/>
14. Transparency International Georgia. Offshore Zones and Georgia. URL: <https://transparency.ge/en/blog/offshore-zones-and-georgia>
15. Azola Legal. Як країни потрапляють у список офшорів. URL: <https://azolalegal.com/en/blog/kak-strany-popadayut-v-spysook-offshorov/>
16. Description of offshore zones and low-tax jurisdictions - Uniwide. Uniwide. URL: <https://www.uniwide.com/offshore-jurisdictions/>
17. Stoliarchuk Y. et al. International Economic Policy, 2021. URL: http://iepjournals.com/journals/34/2021_34_2_Stoliarchuk_et_al.pdf
18. Hayes A. Offshore: Definition, How It Works, Pros and Cons. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/o/offshore.asp>
19. Equity Monthly Review June 2024. Інвестиційна компанія нового покоління EXANTE. URL: <https://exante.eu/uk-ua/press/publications/2393-equity-monthly-review-june-2024/>
20. Financial Secrecy Index 2020 reports progress on global transparency – but backsliding from US, Cayman and UK prompts call for sanctions - Tax Justice Network. Tax Justice Network. URL: <https://taxjustice.net/press/financial-secrecy-index-2020-reports-progress-on->

[global-transparency-but-backsliding-from-us-cayman-and-uk-prompts-call-for-sanctions/](#)

21. Monetary Authority of Singapore. Why Singapore. URL: <https://www.mas.gov.sg/development/why-singapore>
22. Hull, Г. Р. *Об'єднані Арабські Емірати: Податкові пільги для міжнародних інвестицій*. Bulletin for International Taxation, 2023. URL: https://www.ibfd.org/sites/default/files/2023-03/ibfd_freearticle_united-arab-emirates_oecd_0.pdf
23. Anania, K. *Foreign Savings Account: What It Means, How It Works*. Investopedia, 2023. URL: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/091014/should-you-open-foreign-savings-account.asp>
24. Waite, R. 8 ключових переваг створення офшорної компанії, 2025. URL: <https://www.robinwaite.com/blog/8-key-advantages-of-forming-an-offshore-company>
25. European Commission. Ireland gave illegal tax benefits to Apple worth up to €13 billion, 2016. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_16_2923
26. United Nations Office on Drugs and Crime. Огляд боротьби з відмиванням грошей. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>
27. Кондрат, І. Офшорні фінансові центри: особливості функціонування та вплив на вітчизняну й світову економіку. Економіка та суспільство, 2022. URL: <https://www.researchgate.net/publication/360517217>
28. International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). *The Panama Papers: Exposing the Rogue Offshore Finance Industry*, 2016. Режим доступу: <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/>
29. «Чорні діри» світової фінансової системи, ufin.com.ua. Україна фінансова - інформаційно-аналітичний портал агентства фінансового розвитку. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/204.htm?utm_source

30. NISS. Щодо протидії прихованому впливу капіталів з України через податкові механізми, 2012. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/schodo-protidii-prikhovanomu-vidplivu-kapitaliv-z-ukraini-cherez-podatkovi>
31. Ohrenstein I. R. The Hidden Wealth of Nations: Unraveling the Offshore World. Harvard International Review. URL: <https://hir.harvard.edu/the-hidden-wealth-of-nations-unraveling-the-offshore-world/>
32. List of low-tax jurisdictions for 2024 published. PwC. URL: <https://www.pwc.nl/en/insights-and-publications/tax-news/enterprises/list-of-low-tax-jurisdictions-for-2024-published.html>
33. 6 Common Offshore Company Jurisdictions. Hong Kong Company Registration - Air Corporate. URL: <https://air-corporate.com/blog/offshore-company-jurisdictions/>
34. Tax Justice Network. The State of Tax Justice 2022. URL: <https://taxjustice.net/reports/the-state-of-tax-justice-2022/>
35. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Офіційний вебсайт. URL: <https://www.oecd.org/>
36. Європейський парламент. Звіт щодо ухилення від сплати податків та відмивання грошей у ЄС, 2016. URL: <http://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20160602RES30047/20160602RES30047.pdf>
37. UNCTAD. Tackling Illicit Financial Flows. URL: <https://unctad.org/>
38. CIMA. Statistics and Regulatory Data. URL: <https://www.cima.ky/>
39. Global Financial Centres Index. GFCI 34. URL: <https://www.longfinance.net/>
40. How Offshore Banks Function Explained - OffshoreCircle.com. URL: <https://offshorecircle.com/articles/how-offshore-banks-function/>
41. Statrys. What is Offshore Banking. URL:

<https://statrys.com/blog/what-is-offshore-banking>

42. Bank for International Settlements (BIS). BIS Statistics. URL: <https://www.bis.org/statistics/>
43. Offshore Circle. The Ultimate Guide to Offshore Banking in 2024–2025. URL: <https://offshorecircle.com/articles/ultimate-guide-offshore-banking/>
44. Cayman Islands Monetary Authority (CIMA). Banking Statistics. URL: <https://www.cima.ky/banking-statistics>
45. International Monetary Fund. Offshore Financial Centers — IMF Background Paper. URL: <https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm>
46. BusinessDay. Top 10 Countries with the Largest Offshore Financial Wealth. URL: <https://businessday.ng/news/article/top-10-countries-with-the-largest-offshore-financial-wealth/>
47. OECD. Exchange of information. URL: <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-information/>
48. Yen Partners; China Development Institute. Global Financial Centres Index. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/>
49. Tax Justice Network. Financial Secrecy Index 2022. URL: <https://fsi.taxjustice.net/>
50. Lutsyshyn, I. M., Mekhtiiev, E. A. Financial transparency and offshore economy: global trends and challenges for Ukraine, 2018. URL: http://iepjournals.com/journals_eng/27/2018_3_Lutsyshyn_Mekhtiiev.pdf
51. Robert J. Fedor, Esq., L.L.C. Offshore Tax Matters Explained. URL: <https://www.fedortax.com/offshore-tax-matters-explained>
52. FreshBooks. Double Irish Dutch Sandwich Tax Avoidance: Definition & Explanation. URL: <https://www.freshbooks.com/glossary/tax/double-irish-dutch-sandwich>
53. Aliprandi, G., & Borders, K. Advancing Corporate Tax

Transparency. EU Tax Observatory, 2023. URL:

<https://www.taxobservatory.eu/publication/advancing-corporate-tax-transparency/>

54. Tax Justice Network. State of Tax Justice 2024. URL:

<https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2024/11/State-of-Tax-Justice-2024-English-Tax-Justice-Network.pdf>

55. Global Tax Evasion Report 2024. URL:

https://shs.hal.science/halshs-04563948/file/global_tax_evasion_report_24.pdf

56. Global Residence Index. Offshore Company Formation. URL:

<https://globalresidenceindex.com/offshore-company-formation/>

57. Juslaws. Offshore Companies. URL:

<https://www.juslaws.com/articles/offshore-companies>

58. Q Wealth Report. Use and Legality of Offshore Companies. URL:

<https://qwealthreport.com/offshore-taxes/the-use-and-legality-of-offshore-companies-eventually-everything-connects/>

59. IRS. Summary of FATCA Reporting. URL:

<https://www.irs.gov/businesses/corporations/summary-of-fatca-reporting-for-us-taxpayers>

60. Investopedia. Controlled Foreign Corporation (CFC). URL:

<https://www.investopedia.com/terms/c/cfc.asp>

61. Zagaris B. Int'l Tax Enforcement Cooperation. International Enforcement Law Reporter, 35(12), 2019, pp. 432-437.

62. Pinsent Masons. Offshore Trustees and UK Register. URL:

<https://www.pinsentmasons.com/out-law/legal-updates/offshore-trustees-and-the-uks-public-register-of-persons-with-significant-control->

63. HTJ.Tax. Cyprus Offshore Companies. URL:

<https://htj.tax/2020/01/cyprus-offshore-companies/>

64. BusinessSetup. Offshore Company Guide Cyprus. URL:

<https://www.businesssetup.com/blog/offshore-company-guide-cyprus>

65. OECD. BEPS Initiative. URL:

<https://www.oecd.org/en/topics/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>

66. Irish Revenue. EU List of Non-Cooperative Jurisdictions. URL:
<https://www.revenue.ie/en/companies-and-charities/international-tax/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/index.aspx>

67. Wikipedia. EU Tax Haven Blacklist. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_tax_haven_blacklist

68. Fineksus. AML Laws for Offshore Banking. URL:
<https://fineksus.com/understanding-aml-laws-for-offshore-banking/>

69. Wikipedia. Financial Action Task Force. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Action_Task_Force

70. MDPI. Journal of Risk and Financial Management. URL:
<https://www.mdpi.com/1911-8074/17/11/488>

71. Commons. Україна офшорна. URL:
<https://commons.com.ua/uk/ukrayina-ofshorna-istoriya-formuvannya-vitchiznyanoyi-modeli-ekonomiki/>

72. YouControl. Два списки офшорів. URL:
<https://youcontrol.com.ua/en/news/ukrayna-vedet-dva-raznyikh-spyska-offshornyikh-zon-v-chem-raznytsa/>

73. Атаманчук З. А., Петрик І. М. *Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці*, 2024. URL:
<https://oaji.net/articles/2023/727-1739050467.pdf>

74. Campio Group. Деофшоризація. URL:
<https://www.campiogroup.com/ukraine/blog/deoffshorizacziya-cho-nuzhno-znat-pri-rabote-s-offshorami/>

75. Міністерство фінансів України. BEPS. URL:
<https://mof.gov.ua/uk/beps-440>

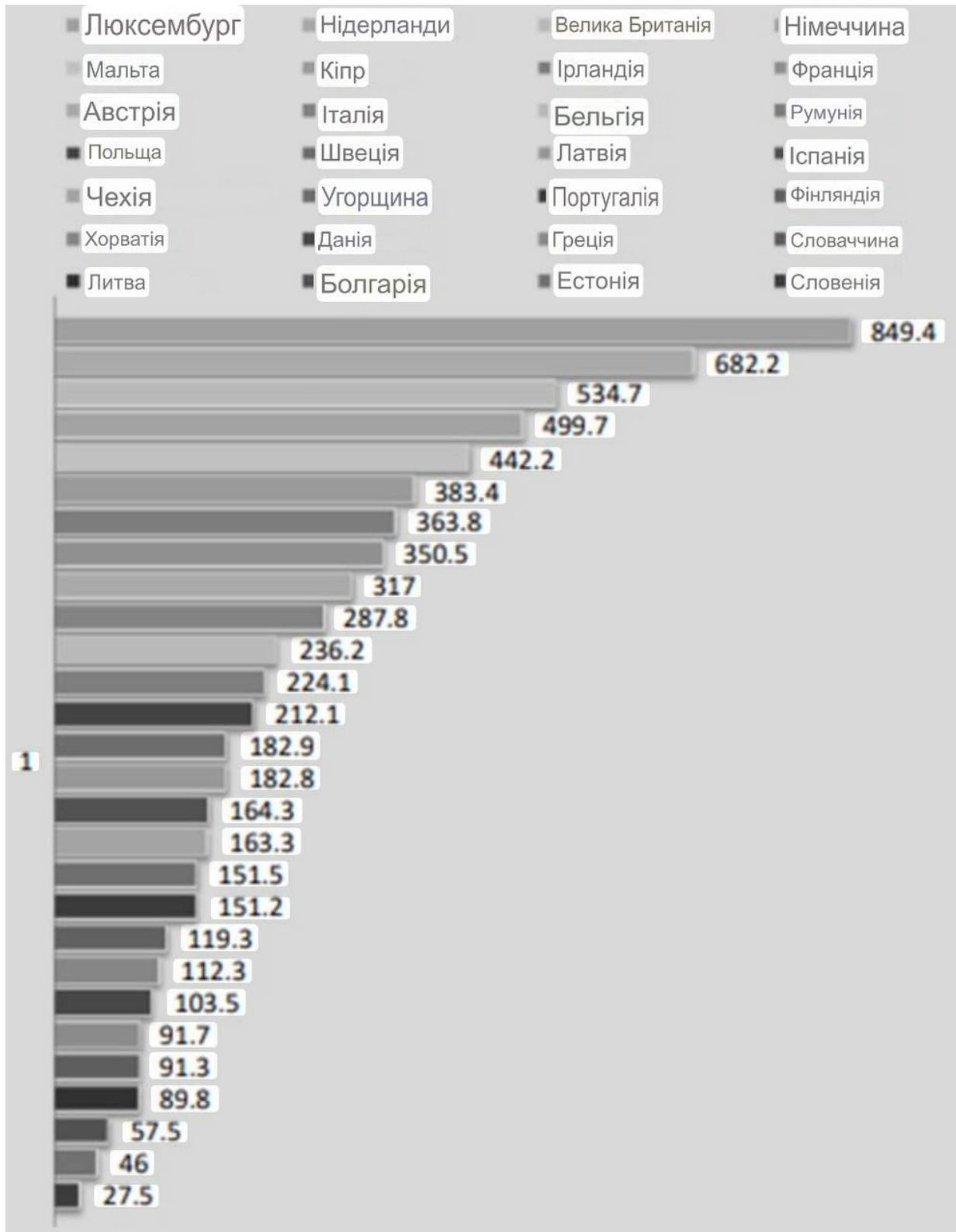
76. LigaZakon. Законодавча база. URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/GH3DO00A>

77. Закон України №361-IX. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

ДОДАТКИ

Додаток А

Індекси фінансової секретності країн Європейського союзу, 2020 р.

Додаток Б

Індекси фінансової таємниці та відповідні рейтинги ЄС за цим індексом

немає	Країни	2013 рік		2015 рік		2018 рік		2020 рік	
		ранг	FSI	ранг	FSI	ранг	FSI	ранг	FSI
1	Австрія	18	400,8	24	295,3	35	310,4	36	317,0
2	Бельгія	40	199,3	38	181,2	53	213,0	50	236,2
3	Болгарія	n/a.	n/a.	n/a.	n/a.	89	91,4	115	57,5
4	Велика Британія	21	361,3	15	380,2	23	423,8	12	534,7
5	Греція	n/a.	n/a.	85	37,2	80	118,6	103	91,7
6	Данія	66	63,1	83	38,2	61	166,1	97	103,5
7	Естонія	n/a.	n/a.	77	52,9	93	79,5	121	46,0
8	Ірландія	47	155,5	37	187,4	26	388,0	29	363,8
9	Іспанія	56	111,4	66	77,5	52	213,9	66	164,3
10	Італія	54	119,0	58	98,7	41	254,1	41	287,8
11	Кіпр	41	198,9	35	213,9	24	404,4	27	383,4
12	Латвія	53	128,1	59	92,8	55	195,7	65	182,8
13	Литва	n/a.	n/a.	n/a.	n/a.	97	58,75	105	89,8
14	Люксембург	2	1454,5	6	817,0	6	975,9	6	849,4
15	Мальта	64	78,1	27	260,9	20	426,3	18	442,2
16	Нідерланди	39	204,9	41	168,4	14	598,8	8	682,2
17	Німеччина	8	738,3	8	701,9	7	769,0	14	499,7
18	Польща	n/a.	n/a.	75	57,2	51	215,4	59	212,1
19	Португалія	69	57,9	78	52,5	64	151,6	76	151,2
20	Румунія	n/a.	n/a.	n/a.	n/a.	47	232,3	56	224,1
21	Словаччина	n/a.	n/a.	73	60,1	76	127,9	104	91,3
22	Словенія	n/a.	n/a.	88	22,5	104	35,3 128		27,5
23	Угорщина	72	54,7	84	37,3	74	132,7	75	151,5
24	Фінляндія	н.д.	н.д.	90	19,4	71	142,2	87	119,3
25	Франція	43	191,0	31	241,9	25	404,9	33	350,5
26	Хорватія	n/a.	n/a.	n/a.	n/a.	79	119,4	93	112,3
27	чеська Республіка	n/a.	n/a.	81	44,2	70	145,1	67	163,3
28	Швеція	71	55,7	56	100,9	54	203,6	64	182,9

Оцінка секретності та частки офшорного ринку країн ЄС

Ні.	Країни	2013		2015		2018		2020	
		Оцінка секретності країни (за 100-бальною шкалою) (Secrecy Score)	Частка світового офшорного ринку, % (Global Scale Weight)	Оцінка секретності країни (за 100-бальною шкалою) (Secrecy Score)	Частка світового офшорного ринку, % (Global Scale Weight)	Оцінка секретності країни (за 100-бальною шкалою) (Secrecy Score)	Частка світового офшорного ринку, % (Global Scale Weight)	Оцінка секретності країни (за 100-бальною шкалою) (Secrecy Score)	Частка світового офшорного ринку, % (Global Scale Weight)
1	Австрія	64	0,37	54	0,69	55,90	0,56	46	0,54
2	Бельгія	45	1,03	41	1,86	44,00	1,56	45	1,72
3	Болгарія	не вказано	н.д.	н.д.	н.д.	\$4,18	0,02	49	0,01
4	Велико-британія	40	18,53	41	17,39	42,35	17,37	46	15,94
5	Греція	н.д.	н.д.	36	0,05	57,88	0,02	51	0,03
6	Данія	33	0,605	31	0,219	\$2,50	0,15	45	0,14
7	Естонія	н.д.	н.д.	44	0,02	50,85	0,02	43	0,02
8	Ірландія	37	2,65	40	2,31	50,65	2,66	48	3,46
9	Іспанія	36	1,50	33	1,09	47,70	0,77	44	0,72
10	Італія	39	0,75	35	1,22	49,48	0,92	50	1,14
11	Кіпр	52	0,26	50	0,52	61,25	0,55	61	0,48
12	Латвія	51	0,002	45	0,11	57,38	0,11	59	0,07
13	Литва	н.д.	н.д.	н.п.	н.д.	46,8	0,02	50	0,04
14	Люксембург	67	12,05	55	11,63	58,20	12,13	55	12,36
15	Мальта	44	0,08	50	0,99	60,53	0,71	62	0,66

Продовження додатку В

16	Нідерланди	50	0,43	48	0,32	66,03	0,90	67	1,11
17	Німеччина	59	4,33	56	6,03	59,10	5,17	52	4,71
18	Польща	не вказано	н.д.	36	0,17	57,35	0,15	56	0,19
19	Португалія	39	0,09	39	0,06	54,68	0,08	54	0,09
20	Румунія	н.д.	н.д.	н.п.	н.д.	65,53	0,06	63	0,08
21	Словаччина	н.д.	н.д.	50	0,01	54,90	0,05	51	0,03
22	Словенія	н.п.	н.д.	34	0,02	41,83	0,01	38	0,01
23	Угорщина	40	0,06	36	0,05	54,70	0,05	54	0,09
24	Фінляндія	н.п.	н.д.	31	0,03	52,70	0,09	52	0,06
25	Франція	41	2,14	43	3,10	51,65	2,52	50	2,25
26	Хорватія	н.п.	н.д.	н.п.	н.д.	59,28	0,02	55	0,03
27	Чехія	н.п.	н.д.	35	0,10	52,93	0,09	55	0,09
28	Швеція	32	0,44	36	1,00	45,48	1,01	46	0,71

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

Офшорні зони у глобальній економіці

Автор

Науковий керівник / Експерт

Посохіна М.Д.доц. Юрченко В.В.

підрозділ

кафедра міжнародної економіки

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

16419

Кількість слів

КЦ

131219

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		6
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		33

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3946c3f7-75e1-45f9-b759-bc8ed1b11431/content	79 0.48 %
2	https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3946c3f7-75e1-45f9-b759-bc8ed1b11431/content	62 0.38 %
3	https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3946c3f7-75e1-45f9-b759-bc8ed1b11431/content	51 0.31 %

6	Tax Due diligence як інструмент зменшення податкових ризиків корпоративного підприємства.docx 6/14/2022 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра корпоративних фінансів і контролінгу)	7 (1) 0.04 %
7	Методика аналізу діяльності транснаціональної корпорації в системі оптимізації податків.docx 1/30/2019 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародного обліку та аудиту)	5 (1) 0.03 %

з програми обміну базами даних (0.88 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	bitstream_b3ef82bd-f196-4186-be69-113b449d6a3f 12/8/2024 National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" students papers (National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" students papers)	95 (6) 0.58 %
2	Правове регулювання реалізації плану BEPS в Україні 12/6/2019 Sumy State University (Кафедра міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства)	18 (3) 0.11 %
3	0304_K_PMFR-24-1_Derevenko_Nazariy_Liubomurovich 11/8/2024 State Tax University (Кафедра кримінального судочинства та аналітичної діяльності)	12 (1) 0.07 %
4	Манцулич Д.Л. 12/4/2024 Uzhhorod National University (UzhNU)	12 (1) 0.07 %
5	Diplom_Рябокoнь_бас_2023.pdf 5/27/2023 V. N. Karazin Kharkiv National University (KGNU) (ННІ КІМВ та ТБ - кафедра міжнародного бізнесу та консалтингу)	7 (1) 0.04 %

з Інтернету (2.52 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3946c3f7-75e1-45f9-b759-bc8ed1b11431/content	222 (6) 1.35 %
2	https://lawrange.net/uk/kraina-z-podatkovimi-pilgami-chi-ofshor-shho-obrati/	51 (3) 0.31 %
3	http://iejjournal.com/journals/34/2021_34_2_Stoliarchuk_et_al.pdf	35 (4) 0.21 %
4	http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/16-17.pdf	33 (4) 0.20 %
5	https://bepsinua.bank.gov.ua/	27 (3) 0.16 %
6	http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/download/2982/2913	20 (3) 0.12 %
7	https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=236022	15 (1) 0.09 %
8	https://komfinbank.rada.gov.ua/uploads/documents/34149.pdf	11 (1) 0.07 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------